

מפורשות כל זוג פרידות לעצמו, ונשום הכי כי עשה מחצית הקנין למעלה נפסלו כל החטאות, וכשעשה מחצית הקנין למטה נפסלו כל העולות, ומחצה כשר ומחצה פסול ואין המרובה כשר, ובסוף דבריו איירי בשלא ביררו כל קן לעצמו, והתם המרובה כשר, דאמרינן דבעשית כהן נתבררו הני דלמעלה לעולות ולמטה לחטאות, ולא פסלינן אלא קינים המועטים דלמא קרבו כל קיניה למטה ונפסלו העולות, ודלמא קרבו כל קיניה למעלה ונפסלו החטאות. ולכאורה תריך עיון, דהמפרש לא כתב מהאי חילוק מידי ומסתמת דבריו משמע דבחד גוונא איירי. (ש.מ.). ועיין עוד **אמתחת בנימין** (על המשניות), ו**בביאור מורנו הרב לוי** (הובא בסוף המשניות).

יב) בא"ד, ובלא הוקבעו כל אחד לאשה אחת מיירי. הקשה **מורנו הרב לוי** (הובא בסוף המשניות), דאם כן הוי להו לכולהו להיות כשרים, וטעמא, דהא דנפסל היינו משום דחיישינן דלמא כוליהו קינים דאשה אחת קרבו למעלה ונפסלו חטאותיה, או כוליהו למטה ונפסלו עולותיה, ואי נימא דלא הוקבעו לאשה פלונית, נימא דנקבעיה בעשיית כהן לכל חדא מחצה למעלה ומחצה למטה וכשרות כוליהו, ועיין שם מה שתירץ באורך.

יג) גמ', **מתניתין חטאת לזו ועולה לזו**. כתב **התפארת ישראל** (בועז אות ב), דנקט חטאת לזו ועולה לזו אף דהוא הדין בעולה וחטאת דחדא, משום דאמרינן **בזבחים** (סו:): דכולהו קינים רבי יהושע היא, ואיהו קאמר (שם) דבחד גברא עולה שנעשית למטה כחטאת כשרה, דנמשכת ונעשית חטאת, ואם כן הכא דפסל על כרחין איירי בתרי נשי דלא שייכא המשכה מחדא לחברתה, ואף דאמרינן התם דמודה דרבי יהושע דלא עלתה לחובתה בהאי המשכה, נראה דמדמי לה לזבחים שזבחו שלא לשמם, דאף דלא עלו לבעלים לשם חובה, אפילו הכי כשרים לאכילה, ועל כן הכא דפסל בסתמא, דמשמע דפסול אף לאכילה, אוקי בתרי נשים.

יד) מפרש, **ד"ה חטאת לזו, בסוה"ד**, לאפוקי מדרבא דאמר בפרק התערובת, השתא דאמרו רבנן לא תקריב אי מקריב לא מרצה. איתא **בזבחים** (עג:): דמתניתין לא פליגא ארבא בעיקר דינא דפסול דרבנן עושה דיחוי אלא דמתניתין כמאן דאמר אין בעלי חיים נדחים ורבא סבר כמאן דאמר בעלי חיים נדחים, ופירש **רש"י** (שם) **ד"ה הא**, דאיפלגו בה רבי יהודה ורבנן **ביומא** (סד:): **ובשויטה מקובצת** (שם אות כב) גרס, "ופלוגתא דרב ורבי יוחנן היא".

טו) בסוה"ד, שם. עיין באות הקודמת דמתניתין מכשרא להני זבחים משום שאין בעלי חיים נדחים, והקשה **בחיודושי הגרע"א** (זבחים עג:), דאף דבחייתם לא אידחו אמאי כשר, הא לאחר שמלק למעלה נדחה מהזאה, דשמא חטאת היא ודמה למטה, ונעשה דיחוי בין מליקה להזאה, ואף דכל הפסולים שעלו לא ירדו, מכל מקום אין הקרבן כשר ולא מרצה לבעלים, כדמשמע **מרש"י בזבחים** (פב:). **ד"ה ואין הציץ**, ונשאר בוצריך עיון.

טז) בא"ד, וצריך להקריב לשם בעלים. היינו **כרש"י בזבחים** (סו:): **ד"ה לחטאת** דכתב, דשני הקינים שלא פירשו למי הם צריך להקריבם בסתם, והקן דפרשו בו עולה לזו וחטאת לזו צריך להקריבו לשם בעלים. וביאר **התוס' יו"ט** (פ"ג מ"ד), דבסתמא מהני משום דאמרינן **בזבחים** (ב:): דסתמא לשם בעלים קאי, אי לא שינה וחשב לשם אחרת. ולכאורה תריך עיון, דאם כן קן שלישי דפרשו דעולה לזו וחטאת לזו, תהני הקרבנות בסתמא, ואמאי בעי לאקרוביה לשם בעלים. (ש.מ.).

יז) בא"ד, שכל קן היה בפני עצמו. הקשה **הרש"ש** (זבחים סו:), אמאי בעי לאוקמא הכי, הא אף דנתערבו כוליהו הדין כן דודאי עולה אחת וחטאת אחת כשרים, דהשלישית שעשה למעלה על כרחך היתה עולה, או מן המפורשות או סתומה, וכן השלישית שלמטה על כרחך היתה חטאת או מן המפורשות או מן הסתומות. וכתב, דלמא הלשון "אינה כשרה אלא סתומה" דחקתו.

יח) [מפרש, **ד"ה חטאת ועולה סתומה ומפורשת**, ויקחו עוד קן בשותפות. ולכאורה צריך עיון, אמאי לא מייתו עוד שני קינים, דהא הוי חייבות ו' פרידות ויצאו ידי חובת שניים הרי דחייבות ד', ובשלמא חטאות פטורות דלא מייתו מספק טפי מחד, אבל עולות ליתו תרי. (ש.מ.). ונראה, דהכא לא איירי בדין הנשים מאי בעו למעבד, אלא בתקנתא דהאי קן סתום דכשר,

וחטאת אחת, וכן ביאר **הרשב"ם בבבא בתרא** (קסו:). **ד"ה מביאה**, ואי מדמה **הרא"ש** הא דהכא להתם, הכא נמי תיטיג לה בחד עולה. ותיריך, דגבי ספק חמש זיבות, כיון דאינה מביאה אלא חטאת אחת לא שייך שתביא חמשה עולות לצאת ידי ספק ה' זיבות, שהרי לא הביאה אלא חטאת אחת, ועולות בלא חטאות לא שייך להביא, אבל הכא אדרבה, אם נפסלו כל העולות שלה משום דעשה כל הפרידות שלה למטה, הרי חטאות שלה כשרות כולן, וכן להפך אם נפסלו כל החטאות שלה משום דעשה כל פרידות שלה למעלה, הרי עולות שלה כשרות כולן, ומשום הכי מביאה כל עולות הספק דלמא יצאה ידי חובת חטאותיה והשתא בעיא להביא עולות.

ח) מפרש, **ד"ה במה**, **בתוה"ד**, יביאו קן אחד בשותפות ויתנו ביניהן וכו'. **בכריתות** (ז:): פליגי תנא קמא ורבי יוסי בחטאת דמחוסרי כפרה אי באה בספק, דרבי יוסי סבר דאף דחטאת דעלמא בעיא ידיעה, חטאת דמחוסרי כפרה באה בתנאי על הספק, ותנא קמא סבר דאף היא אינה באה בספק. **והרמב"ם בפירוש המשניות** (כריתות פ"א מ"ד) ובהלכותיו (פ"א ממחוסרי כפרה ה"ז) פסק כתנא קמא, (ואם כן מייתי כל חדא חטאת דלא מהני להביא בתנאי). והקשה **החק נתן**, **דהרא"ש** במתניתין סתר דברי עצמו, דגבי כולם למעלה או כולם למטה, כתב דמייתי חטאת אחת ויתנו כרבי יוסי, וגבי חציה למעלה וחציה למטה כתב דמביאות שתי חטאות, ומשמע דלא יהני להביא חטאת אחת ויתנו, והיינו כתנא קמא.

ט) מפרש, **ד"ה במה דברים אמורים, בסוה"ד**, ודווקא עשה קן שלם למעלה אבל אם חילק הקינים וכו' הכל כשר. כתב **החק נתן**, דמוכח דביאר מתניתין, דלא נתערבו אלא הקינים ולא ידעי איזה קן לזו ואיזה קן לזו, אבל הפרידים לא נתערבו ופרידי כל קן וקן במקומם עומדים, דאי נתערבו גם הפרידין אפילו יחלק כל קן לשניים ויקריב פרידה אחת למעלה ואחת למטה, לא יהיה הכל כשר דלמא שני פרידין שעשה משני הקינים למעלה, היו מתחילה של קן אחת, וכן שני פרידין שעשה למטה, ויהא דינם נמי דמחצה כשר מחצה פסול, ואמאי הכל כשר. אמנם **הרא"ש** כתב שיתנו, דאי כל קן קרב חציו למעלה וחציו למטה ונפטר, תהא עולה נדבה וחטאת באה על הספק ואינה נאכלת, הרי ביאר דספק אי נפסל מחצה, ולא ידעי בודאי דהקריב קן שלם למעלה וקן שלם למטה, דאם כן לא שייך שנפטר לגמרי, וכן כתב **הרז"ה** שהוא ספק ולא נפסלו בודאי. **והיד בנימין** כתב, דאף המפרש פירש כן, והא דכתב דווקא עשאן קן שלם למעלה וכו', רצה לומר דווקא בגוונא דחיישינן דלמא עשה קן שלם למעלה, אבל היכא דכל קן עומד בפני עצמו ועשה חציו למעלה וחציו למטה הכל כשר, אמנם הקשה דפשיטא ומאי קמשמע לן. (אמנם לביאור החק נתן לא קשיא, דקמשמע לן דמתניתין איירא בהאי גוונא).

פ"ג מ"ב,

י) מפרש, **ד"ה אחת לזו, בתוה"ד**, שהרי מאחת לזו ושתיים לזו אותו קן של אשה אחת וכו' הרי שני קינים כשרים ושלישי פסול. וזהו המרובה כשר וכן שתיים לזו ושלושה לזו וכו'. [דהיינו דמתניתין מילי מילי קתני, אחת לזו שנתערבה בשתיים לזו, או שתיים לזו שנתערבה בשלושה לזו, או עשרה שנתערבה במאה, ועוד ביאר, דהמרובה היינו רוב קינים]. אמנם **תוס' בזבחים** (סו:): **ד"ה בתרי**, ביארו דכולהו חדא מילתא היא, באשה שיש לה קן אחד ולאידך שניים ולאידך שלושה ולאידך עשרה ולאידך מאה קינים ונתערבו בהדידי, והא דקתני המרובה כשר היינו **האשה** בעלת מאה הקינים דודאי מ"ב מתוכם כשרים, והיינו טעמא, דכל קיני התערובת הוו קט"ז, ומקריב חמישים ושמונה קינים למעלה וחמישים ושמונה למטה, והנשים דקיניהם המועטות אית להו ט"ז קינים, ואף אי נימא דקרבו כל הני ט"ז למעלה אכתני פש לן מ"ב דבעלת מאה [נ"ח חסר ט"ז הוי מ"ב] דנעשו למעלה וכנגדן קרבו למטה.

יא) בא"ד, הרי ג' קינים כשרים וזהו המרובה כשר ומיהו עשר לזו ומאה לזו אינו יכול למצוא בזה הענין וכו' מיהו אמת הוא דהמרובה כשר שאין פוסל מהם אלא עשרה קינים וכו'. ביאר **החק נתן**, דמעיקרא איירי בגוונא דהקינים

הדרגת היוזמי

מסכת קנים דף כד

יז אייר התשע"ב

היינו דחטאות המפורשות הוו שנים מחטאות החובה, ואילו סיפא דחטאות שניים בחובה היינו דחטאות המפורשות הוו פי שנים מכל פרידות סתומות דחובה. ועיין באות הבאה.

כח בא"ד, שם. עוד הקשה התפארת ישראל (בועז אות ד), למה לי ריבוי המספרים הרי לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר, ואמאי נקט ברישא שנתערבו שמונה חטאות קבועות ונמצאו יחד י"ב חטאות, ובסיפא דנתערבו ששה עשר חטאות קבועות ונמצאו יחד עשרים חטאות, הרי הוא הדין בפחות, והוי ליה לפרושי רישא דחובה שנים בחטאת, שנתערבו שני חטאות מפורשות בשני סתומות דחד מינייהו עולה וחד חטאת, וכשעשה הכהן חצים למעלה וחצים למטה, שנים דלמעלה פסולים [דלמא חטאות קבועות הוו, ואחד דלמטה פסול ואיך כשר, דלמא הקריב כל הקן הסתום למטה] ונפסלה העולה והחטאת כשרה, וסיפא דחטאות שניים בחובה, מצי לפרושי שנתערבו ארבעה חטאות מפורשות בשנים סתומות דחד מינייהו עולה ואיך חטאת, וכשעשה הכהן חצים למעלה וחצים למטה, שלושה דלמעלה פסולים (דלמא חטאות קבועות הון) ומשלושה דלמטה כשרים שניים כמנין פרידות הסתומות. עוד הקשה, דברי שא ביאר הריב"א, חובה שניים בחטאת, דהיינו דחטאת פי שנים מחובה, והא איפכא שמע מינה דהיינו דחובה פי שניים מן החטאת. עוד הקשה, דבמחצה כשר דרישא, כתב ריב"א וגם זהו מנין שבחובה כשר, דהיינו כמנין חטאות שבחובה וכפירוש המפרש, דמנין חטאת שבחובה קאי אכולה מתניתין, אלא דפעמים מכוון המנין למחצה כשר ומחצה פסול כגון רישא, ובסיפא ביאר דשמונה כשרים במנין כל החובה הרי אינו כמנין חטאת שבחובה.

דף כד ע"ב פ"ג מ"ז

כט מתני', האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר. כתב השיטה מקובצת זבחים (סז:), דלאו דוקא זכר דהוא הדין באמרה כשאלד נקבה, אלא אורחא דמילתא דנודרת כשיוולדת זכר, משום קרא דמשלי (פ"א פ"ב) "מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי" ופירש רש"י (שם) ד"ה מה בר נדרי, דדרך הנשים לידור כדי שיהא להן בן הגון. והתפארת ישראל (ויכין אות ל) ביאר, דהכי אורחא דמילתא לפי שדרך הנשים לשמוח טפי בלידת זכר, משום שחבלי לידה דנקבה מרובים משל זכר כדאמרינן בנדה (לא.). עוד הביא שכתב הרשב"ץ, דנשים שמחות טפי בזכר משום דהוי חוטא לידה כדאמרינן בכתובות (סד.), [עוד איתא בנדה (לא.):] זכר הכל שמחים בו נקבה הכל עצבין בה].

ל מתני', מביאה שני קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה. הקשה התפארת ישראל (ויכין אות לד), אמאי הקדים קן נדרה לקן דחובתה, הא איפכא הוי ליה למימר דלעולם קן ראשון הוי לחובתה וקן שני לנדרה כדכתב המפרש ד"ה ממין אחד. ותירץ, דהא דאמרינן דלעולם קן ראשון לחובתה היינו דווקא בהביאה השני הקינים יחד, אבל מעיקר הדין קן נדרה קודם דאין להמתין בהבאת קן נדרה כל כך, אלא מיד כשתלד צריכה לשלח קן נדרה ביד אחר, כדאמרינן בפסחים (סב.) דערל וטמא משלחין קרבנותיהם לעזרה, וזמן קן חובתה לא מטי זימניה עד מלאת ימי טהרה, דהיינו אחר ארבעים לזכר ושמונים לנקבה. ועיין אות לד.

לא מתני', פרשה נדרה צריכה להביא עוד ג' פרידן. ביאר הרא"ש, דאם הראשונים היו תורין צריכה להביא תור ושני בני יונה, ואי הוו בני יונה צריכה להביא בן יונה ושני תורים, דמאותו המין דהביאה עולה אחת לנדרה, צריכה להביא עולתה השניה דאין מביאין תורין כנגד בני יונה בנדרה כמו בחובה כיון שפרשה נדרה. והקשה היעיר קנו, כיון דפרשה נדרה, מאי בעי לטעמא דאין מביאין תורין כנגד בני יונה, תיפוק ליה דבהדיא נדרה להביא שני בני יונה ולהכי בעיא להביא שני בני יונה והוא הדין תורין. ותירץ, דאין הכי נמי דכשמביאה נדרה, מה שחייבת להביא שניהם מאותו מין, היינו משום דהכי נדרה, ולא בעי לטעמא דאין מביאין תורים כנגד בני יונה, אבל הכא דהביאה כבר נדרה ונפסל, אין חיובה משום נדרה אלא מדין

דכיון דמספקינן אי עולה ללאה וחטאת לרחל או איפכא, אמרינן להו דנייתי עוד קן ויתנו, והשתא ודאי איכא קן שלם ללאה וקן שלם לרחל. (ש.א.).

יט בא"ד, שם. כתבו תוס' בזבחים (סז:): ד"ה חטאת ועולה, דלא הוי ליה למיתני חטאת ועולה דאין מרויח בזה כלום דהוא הדין בסתומה ומפורשת.

כ בא"ד, ויקחו עוד קן ביניהם ויקריבו בתנאי. הקשה הרש"ש, אמאי בעינן תנאי, הא מעיקרא אהני מאי דהקריב עלייהו בסתמא בלא תנאי, הכא נמי יקריב עלייהו בלא תנאי, ועיין עירובין (לו) ובתוס' ד"ה לאינו.

כא בא"ד, ומתחלקת ביניהן פירוש שתעלה לשתיהן. [נראה דאתי לאפוקי מפירוש הפשוט דאחת תשלם מחצה, להכי קאמר דמתחלקת היינו דמהני לתרוייהו]. כתב הר"ה, דמתחלקת לפי חשבון משום דקן סתומה מחציתה ודאי כשרה ואיך מחצה ספק כשר [ושל הסתומה מחצה ודאי פסול ואיך מחצה ספק כשר], לפיכך בעלת הסתומה נוטלת מן הכשרות שלושה רבעים ואיך רבע, דהיינו דבעלת הסתומה תשלם רבע ובעלת המפורשת שלשה רבעים.

משנה ה'

כב מפרש, ד"ה חטאת שנתערבו, ובר"ה חטאת שניים שבחובה, פירוש אחטאת שנתערבה וכו' ונראה פירוש רבינו יצחק בר אשר. ביאר התוס' יו"ט (פ"ג מ"ה), דלא ניחא ליה בפירושו, משום דלדידיה קשה מאי קמשמע לך, דהא ליכא מידי בין רישא לסיפא דבתרוייהו קרבו ב' חטאות החובה, אלא דברי שא קרבי אחר שנתערבו בהו החטאות, ובסיפא קרבה חדא קודם שנתערבה וחדא אחר שנתערבו. ונלכאורה יש להוסיף להקשות, מה שייכא האי מתניתין דאיירא בנמלך לפירוקין, דכולו בלא נמלך איירי. ועוד, כיון דלדידי דמיירי בהוראה מה יעשה לכתחילה, הוי ליה למתני יקריב ולא יקריב, ואמאי תני כשר ופסול. (ש.מ.).

כג מפרש, ד"ה חטאות שנתערבו, בתוה"ד, בקיני חובה שיש בהן כפלים בחטאת וכו' ועל כן לא יקרב אלא שני חטאות. הקשה התפארת ישראל (בועז אות ד'), אמאי תלי להאי דינא בחטאת כפליים מעולה, הא כל דאיכא חד חטאת יתר על עולה איכא להאי דינא דמחצה כשר ומחצה פסול, כגון ד' חטאות וג' עולות ונתערב בהו חטאת והווי ח' פרידות, שרי להקריב מחצה, דהא בלא עירוב דהאי חטאת נמי הוי שרי להקריב מהאי ז' ד' לחטאת, כיון דהאחד כבר קרב עולה.

כד מפרש, ד"ה חטאת שניים שבחובה, וקאמר חטאת שניים שבחובה וכו' [כלומר חטאת שיש כנגדה שני עולות בחובה] לא יקריב אלא חטאת אחת הרי עולה לפחות ממחצה וכו'. הקשה התפארת ישראל (בועז שם), אמאי תלי להאי דינא במה שהעולה כפלים מן החטאת, הא כל דאיכא עולה חדא יתירה על החטאת דחובה, כגון ג' חטאות וד' עולות, אפילו נתערב בהן אלף חטאות אינו מקריב אלא מנין חטאות שבחובה, דהיינו ג' חטאות דהם פחות ממחצית התערובת, [דיותר אין יכול להקריב, דלמא היינו עולות דחובה שנקבעו בהקרבת החטאות], עוד הקשה אהא שביאר דחובה היינו עולות, היכי משמע ליה לישנא דחובה עולה, הא לא איירינן הכא בעולה כלל.

כה מפרש, ד"ה חטאת שניים בחובה (בנמשך לעמוד ב), בתוה"ד, שאין כשר שם אלא ארבע חטאות. ביאר התפארת ישראל (בועז אות ד), דלדידיה לא איירי התנא במחצה שקרבו למעלה, והא דתנן "מחצה כשר ומחצה פסול" קאי אמחצה דהקריב למטה דמתוכם ד' פסולים וד' כשרים, [נדאף אי נימא דכולהו מן הסתומות הוו דאית בו ד' עולות, הא אית בהו נמי ד' חטאות דעלו לה].

כו בא"ד, שם. כתב התפארת ישראל (בועז אות ד), דהא דתני לה בלישנא דדיעבד היינו משום סיפא, דברי שא הא אף לכתחילה מקריב ד' למטה, אלא כיון דבסיפא הוי דיעבד, דאסור להקריב טפי מד' חטאות למטה, דלמא הוי מן העולות הסתומות, מכל מקום אי עבר והקריב שמונה, כשרים בודאי.

כז בא"ד, ומיהו חטאת שניים בחובה אין לישבו מענין חובה שניים בחטאת. ביאר התפארת ישראל (בועז אות ד), דבאה שאני, דחובה שניים בחטאת

הדרך היומית

מסכת קנים דף כד – דף כה

יז אייר – יח אייר התשע"ב

לו) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת קושיית השיטה מקובצת על פירוש רש"י. והראב"ד ביאר, דמיירי שהביאה שני תורים ושני בני יונה ולא פרשה איזה מהן לנדרה ואיזה מהן לחובתה, והכהן עשה מין אחד למעלה ומין אחד למטה דסבר דמקריבים תור כנגד בן יונה, ואינו יודע איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה, צריכה שתי פרידות דהיינו תור ובן יונה לעולת חובתה, דלמא התורים קרבו למטה ונקבעה חובתה בתורין וצריכה להביא תור לעולת חובתה, או דלמא בני היונה קרבו למטה ונקבעה חובתה בבני יונה וצריכה להביא בן יונה לעולת חובתה, אבל לנדרה אינה צריכה להביא כלום, דכיון דאין מביאין תורין כנגד בני יונה לחובה, אותו מין שקרב למעלה עלה לה לנדרה.

לז) מפרש, ד"ה ממין אחד (השני), בתוה"ד, ומשני מינין תביא ארבעה וכו'. הקשה התפארת ישראל (בועז אות ד) בשם המרכבת המשנה, אמאי תלה התנא הבאת ד' בטעות הכהן הא בלא טעה נמי, כיון דלא ידע הכהן איזה קרב אחרון לנדר, והיא לא זוכרת איזה מין נדרה צריכה להביא ד'. [ולכאורה יש לומר, דאין הכי נמי, אמנם מצד המציאות שייכא טפי בטעות הכהן, דהיכא דטעה וסבור דשניהם חובות, הוי טעמא דלא נתן לב לדעת איזה ראשון ואיזה אחרון, אבל אי הוי ידע דאחד לנדרה ואחד לחובתה מסתבר דהוי ידע איזה ראשון לחובה ואיזה שני, דלאו חד דינא אית בהו. (ש.מ.)].

דף כה ע"א

א) מתני', אמר רבי יהושע זהו שאמרו כשהוא חי. ביאר הרז"ה, דהא דנקט ריבוי דאיל, משום דהכא איירי בקרבנות אייתי הני כלי שיר שהם מכשירי הקרבן. והראב"ד ביאר, דדמו בהא דהווי היפך הסברא הפשוטה, דהכא היה נראה דכבר כיפרה דהביאה קרבנותיה, ואדרבה הוסיף לה חיוב, וכן באיל היה נראה דכשמת יפסק קולו ואדרבה נתרבה קולו יותר מבחייו.

ב) מתני', ויש אומרים אף צמרו לתכלת. ביאר הרז"ה, דהיש אומרים כבן עזאי דפליג וסבירא ליה דמייתי שמונה גוזלות, והכא נמי איכא שמונה קולות. ועיין אות הבאה.

ג) מפרש, ד"ה בן עזאי, בתוה"ד, בשנדרה תחילה וכו' לא היתה צריכה אלא ד' פרידות לנדרה ושתיים וכו'. [ולדידה לא הוי ממש דומיא דאיל דמתחילה הוי חד, אלא דמי ליה בהא דנתרבה מבתחילה]. אמנם הרז"ה ביאר, דהוי ממש דומיא דאיל דמתחילה קולו אחד, הכא נמי יולדת עיקר דינה גזול אחד, [בעשירה, דמביאה כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת] ומפני הספק והטעות נתרבה לו' וח' גוזלות. ועיין באות הקודמת.

ד) מפרש, ד"ה אמר רבי יהושע, בתוה"ד, שתי חצוצרות לויים לשיר, אבל מה ששינו במנחות מעשת של כסף וכו'. והראב"ד תירץ, דהכא לאו בחצוצרות קרבן איירי, אלא בחצוצרות הארוכות העשויות להשמיע קול במחנה המלכים, שדרך ליתן בסופם קרני איל שיהא קולם צלול וחזק. והשפת אמת (זבחים סח.) כתב, דלא הבין קושיית המפרש, דהא פשיטא דאיכא לאוקמי בדחולין, דומיא דקולו אחד כשהוא חי דהוי קול דחולין ולא דקודש. [ולכאורה יש לומר דלמפרש ותוס' לא ניהא בהכי, דסברי דהני חצוצרות דומיא דשאר קולות דבכלי מקדש איירי, ומשום ביאור הרז"ה שהובא באות ב].

ה) מפרש, ד"ה אף צמרו, בתוה"ד, ותנא קמא לא חשיב ליה לפי שאינו וכו'. בספר ד"ה (הובא בליקוטים על המשנה פ"ג מ"ו) ביאר, דתנא קמא לא חשיב ליה, משום דלא דמי להנך שאינם אלא לאחר מיתה, אבל צמרו אדרבה הדרך לגוזוז מחיים.

ו) תוס' ד"ה בני מעיים, בתוה"ד, ורמוני תכלת כמין רימונים וכו'. אמנם הרז"ה כתב דליכא לפרושי דתכלת היינו רמונים, מדלא קתני צמרו לתכלת ארגמן ותולעת שני [דרמונים מכל הנך הוין], אלא מוכח דקאי אמעיל, שנעשה מתכלת בלבד. ועוד דהרמונים לא היו משמיעים קול כלל, אלא סמוכים לפעמונים והזגים שבתוכם היו משמיעים הקול.

ז) בא"ד, ותלוין בשולי מעיל אצל הפעמונים. כתב התוס' יו"ט, דתנא קמא

אחריות, ומשום הכי אי מביאין תורין כנגד בני יונה מציא מתייא אף ממין אחר להשלים אותו שנפסל, כדתנן בכריתות (כח). דתורין ובני יונה שוין הן, וכיון אין מביאין תורין כנגד בני יונה בעיא תרי. ועיין אות הבאה.

לב) מתני', שם. עיין באות הקודמת דאחריות אינו חיוב משום נדר גופיה. כתבו תוס' בחולין (כב): **ד"ה והביא,** דכיון שהביא קרבנות ליד כהן יצא ידי נדרו, וכעין זה כתב רש"י חולין (קלט). **ד"ה דמיחסר,** דכי אמר עלי הכי קאמר עלי להביאו לעזרה. והקשה המשנה למלך (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"ה), **דבזבחים (ב).** קתני כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, הרי דלא נפטרו הבעלים מחובתם ונדרם בהא דמייתי ליה לעזרה לידי כהן, וכן כתב הרמב"ם (שם) מה בין נדרים לנדרות שהנודר אם הפריש קרבנו ואבד או שנגנב חייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר. ותירץ המנחת אברהם (זבחים סז): בשם הגרי"ז, דאיתא במגילה (ח). אין בין נדרים לנדרות אלא שהנדרים חייב באחריותן, ומקשינן מנא הני מילי, ומתירצי אמר קרא "ונרצה לו לכפר עליו" את שעליו חייב באחריותו. וצריך עיון, חדא, היכי קאמר נדר ונדרה חלוקים בחיוב אחריות דאיתא בנדר וליתא בנדרה, הא קאמר לה להדיא דעלי להביא ואין זה חילוק. ועוד, מאי בעי קרא להכי, הא קאמר לה בהדיא, אלא מוכח, דנדרו נתקיים בהבאה לעזרה ולידי כהן, והא דמחויב להביא אי אבד או נגנב אחר שהביאו, היינו משום חיוב אחריות, והיינו דקא משמע לן מתניתין דאין החיוב במשמעות נדרו, אלא חיוב שחייבתו תורה טפי מנדרו.

לג) מפרש, ד"ה האשה שאמרה, ביולדת עניה מיירי דאילו עשירה מביאה כבש לחובתה. כתב המעשה רוקח (פ"י מפסולי המוקדשין ה"א), דמקן דנדרה ליכא לאוכוחי דבעניה איירי, דאף עשירה יכולה להתנדב קן.

לד) מפרש, ד"ה ממין אחד, בתוה"ד, שמקן שהקריב כהן ראשון יצאה ידי חובת לידתה שהרי לשם חובה קרב. ביאר התפארת ישראל (יכין אות לד), דהיינו משום דחובתה שחייבתה תורה קודם בהקרבה, לקן שחייבה את עצמה, וצ"ל לזבחים (פט). ונדה (לא): [והיינו דתנן בזבחים, חטאת העוף קודמת לעולת העוף משום דמכפר, ובנדה (לא): איתא, דיולדת חייבת קרבן משום דבשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה]. [אמנם לשון המפרש בד"ה מין אחד, שמקן שהקריב כהן ראשון יצאה ידי חובת לידתה שהרי לשם חובה קרב הוא, ולכאורה משמע דטעמיה משום כוונת הבהן דכיון לשם חובה, דהא הכא ככהן שטעה וסבור דתרווייהו הוו חובה ולהכי הקריב להו חד למעלה וחד למטה, ואיכא למימר דמעיקר הדין חובה דקרבן יולדת אינו קודם לנדרה, כדאמר בכריתות (כו). דקרבן יולדת לא אתי לכפרה, ונפלה קושייתו שהובאה באות ל. (ש.מ.)].

לה) בסוה"ד, וצריכה להשלימו מאותו המין כדתנן לעיל אין מביאין תורין כנגד בני יונה. הקשה השיטה מקובצת (זבחים סח. בהשמטות), הא האי דינא בקן לידה איתמר, ויליף לה מדרבנא ביה "מן התורים או מבני היונה" אבל לא לענין נדרה, וכי תימא ילמד סתום מן המפורש דכל קינים בעינן ממין אחד, הא לא דמו, דבקן נדרה אי נדרה להביא תור ובן יונה מביאתן ופטורה, אבל לא בקן לידה. ותירץ בחידושי הגרי"ז (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"ב), דאמרינן בכריתות (ט). והקריבו מה תלמוד לומר, לפי שנאמר בתורים "והקריב" שומע אני האומר הרי עלי עולת העוף לא יפחות משני פרידן, תלמוד לומר "והקריבו" אפילו פרידה אחת. ופירש רש"י (שם) **ד"ה והקריבו,** "משמע קרבן שלם". הרי מבואר דקרבן שלם אינו אלא שני תורים או שני בני יונה, ולהכי סלקא דעתין דלא מצי מייתי חד, וילפינן מ"והקריבו" דמצי נמי מייתי חד, אבל בהא קיימינן אף למסקנא דקרבן שלם הוי דוקא שני תורים או שני בני יונה, אלא דנתחדש מוהקריבו תורת הבאה מיוחדת דפרידה אחת, ולפי זה אתי שפיר שיטת רש"י, דנהי דילפינן מוהקריבו דיכולה להתנדב פרידה אחת, אבל אי נדרה להביא קן, הרי חייבה עצמה להביא קרבן שלם דעוף דהיינו שני תורים או שני בני יונה, ושפיר שייך ביה כללא דאין מביאין תורין כנגד בני יונה, ואף דקרא דילפינן מיניה האי כללא בקן חובה איירי, סבר רש"י דעיקר הילפותא הויה דשם קן ליתא אלא בשנים ממין אחד, ולהכי ילפי מהדדי. ועיין באות הבאה.

מקשינן אמאי תני מנינא משום דאין המנין ענין לעצמו, אלא דרך מקרא נמצא מנין הכריתות ל"ו, אבל הכא דיליף לה מקרא דבעינן בגי' מקומות ודאי הוי טעמא דליתני לה. **ובשושנים לדוד ובעזרת כהנים** (מדות ב) תירצו, דאיצטריך למיתני מנינא, לאפוקי מהא דסלקא דעתין **לקמן** (כו:), דבית המוקד דאית ליה שני שערים אית ליה שני שמירות, ואם כן הווי ד' שמירות, קמשמע לן דהווי ג' שמירות וממילא בבית המוקד היתה רק שמירה אחת. **ובנזר הקודש** תירץ, דאתי לאשמועינן דאי הוסיף עלייהו שמירה עובר ב"בל תוסיף".

טז מתני', **בית אבטינס**. כתב **הראב"ד**, דבקודש היתה וקדושה בקדושת עזרה, וכן מוכח מהא דפטמו שם את הקטורת ואמרינן **בכריתות** (ה:). שכל מעשיה בקודש, ועוד **דביומא** (יט). אמרינן ששם היו מלמדים את הכהן גדול מעשה החפינה ואי בחול היתה, תפסל הקטורת ביוצא דהא כבר נתקדשה במכתשת, נוכח משמעות **המפרש ד"ה היו עליות**, דכתב דיכלו לישב משום שהיו שומרים בעליות, דמשמע דתחתיהן אין יכולים לישב משום קדושת עזרה. אמנם **המאירי** כתב, דבית אבטינס המוקד והניצוץ היו כולם חוץ לעזרה, ולהכי יכלו לשמור שם, שאילו היו מן העזרה לא היו יכולים לשמור שם שאין ישיבה בעזרה. ועיין לקמן אות יט.

יז מפרש, **ד"ה הכי גרסינן**, **בתוה"ד**, ומספקא לן ביומא במקום עלית בית אבטינס היכן היא וכו' ולא ידענא אי לשכת וכו'. אמנם **הרמב"ם בפירוש המשניות** (מידות פ"ה מ"א) הכריע דבדרום היתה, וכן משמע ממה שכתב (פ"ה מבית הבחירה הי"ז) דלשכת פרהדרין בצפון היתה, אם כן לשכת בית אבטינס בדרום דהא בהא תליא, וכן כתב **המאירי**.

יח מפרש, **ד"ה בית הניצוץ**, לא שמעתי בו טעם למה נקרא כן. **והרא"ש והראב"ד** כתבו דנקראה כך משום שהיתה כאכסדרה הפתוחה מרוח אחת שניצוצי חמה מאירים לתוכה. **והבאר שבע** כתב דנקראת כן משום דהיה שם אש שאם תכבה אש שעל המערכה יקחו משם. **ובחנכת הבית** (לרמ"א) **ובשושנים לדוד** ביארו דנקראת כן על שם השמירה, שהיו הכהנים והלוויים "מציצים" משם בעת השמירה.

יט מפרש, **ד"ה היו עליות**, לשמירת כהנים צריך עליות מקום גבוה וכו'. **הראב"ד** הביא שיטת **ריב"ש** ו"ר"ש **חסיד** שכתבו דעשו בית אבטינס עליות, דאי לאו הכי לא הוי יכולים לישב שם, והשתא דעליות הם יכולים לישב דגגין ועליות לא נתקדשו. והקשה עליהם **הראב"ד**, דאם כן לויים שהיו שומרים למטה היאך היו יושבים, ועוד דהוכיח כבר (עיין לעיל אות טז) דבית אבטינס קדוש היה בקדושת עזרה והיאך כתבו דלא הוי קדוש. **וביאיר נתיבות** כתב לתרץ קושיא בתרא, דבית אבטינס עצמו הוי קודש כדבריו, והיו שומרים בעליה שעל גביו דלא נתקדשה, וכתב דהראב"ד גרס "בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות", ומשום הכי הקשה, אבל הר"ש חסיד והריב"ש אפשר דגרסו "בבית אבטינס ובבית הניצוץ היו עליות", דהיינו דאינהו גופייהו לאו עליות הוו, ואתי שפיר דהם עצמם קדושות ועליות שעל גבם אינם קדושות.

כ בא"ד, כדרך שומרי עיר וכל שומרי עיר בין ביום בין בלילה לא היו ישנים וכו' נפקא לן בגמ' שצריך לבית המקדש שומרים יום ולילה. וכן כתב **הרא"ש** ד"ה בשלושה. וביאר **הזבח תודה**, דטעמא דבעי שמירה אף ביום, משום דדין השמירה ילפינן לקמן (כו). מדכתיב **בבמדבר** (פ"ג פל"ח) "משה ואהרן ובניו שומרים משמרת הקודש", וכתב **רש"י** (שם פ"ח פ"א ב) **ד"ה ויאמר** (ובכל הפרשה שם), דעיקר השמירה היא שלא יכנס איש זר ויגע בעניני המקדש, אם כן מסתבר דאף ביום מצווים לשמור. אמנם **המנחת חינוך** (מצוה שפ"ח) כתב, דהשמירה לא מפחד הליטטים, אלא **לכבוד** כמו בחצרות המלכים, ועל כן מצווים לשמור גם ביום. אמנם **הרמב"ם** (פ"ח מבית הבחירה ה"ב) כתב, "שמירה זו מצותה כל הלילה" משמע דביום ליכא מצוות שמירה, וכן הוכיח **הרש"ש** (מידות ב) מהא דילפינן מצוות השמירה מקרא ד"אהרן ובניו", ואינהו ודאי לא שמרו אלא בלילה ולא ביום, דאי ביום מאן קעביד עבודות הא לא הווי כהנים וזולתם. ובספר **לפני תמיד** ביאר הטעם דביום לא בעי שמירה לפי מה שכתב **הרא"ש** (ד"ה בשלושה), דמצוות השמירה היא שלא

סבר דאף שהקול נשמע על ידי הקשת הפעמון ברימון, אין הקול מתייחס לרימון אלא לפעמון, משום דאין הקול יוצא מן הצמר אלא מן המתכת, עוד ביאר דסבר **כרש"י** (על התורה שמות פכ"ח פל"ג) **ד"ה ופעמוני**, דלפעמון היה זג בתוכו, ולא היה הקול נשמע על ידי הרימון.

ח מתני', **זקני עם הארץ וכו'**. עיין **מפרש ד"ה רבי שמעון**. **והתפארת ישראל** (יכין אות ע"א) ביאר, דאף דהטבע נותן שיתרבה שכלם משום הרפתקי דערו עלייהו, אפילו הכי פעמים שהקדוש ברוך הוא נוטלו מהם.

ט מתני', **שנאמר מסיר שפה לנאמנים**. (עיין **מפרש ד"ה מסיר**), **ורש"י שבת** (קנב). **ד"ה וטעם**, פירש דכיון דקשו קראי אהודי, על כרחין חדא בחכמים ואידך בזקני עמי הארץ.

י מתני', **אבל זקני תורה אינן כן**. ביאר **הרמב"ם בפירוש המשניות**, דבשעה שהן מוזקנים ונחלשים ויפסיד גופם, תרבה חכמתם ויתחזק שכלם ויוסיפו שלמות, **ובתפארת ישראל** (יכין אות עב) הוסיף, דהוא משום דנח רוגזיה דיצר הרע ויש להם מנוחה מעסקי הגוף.

יא מתני', **שם**. הקשה **הראב"ד**, הא עלייהו אמרינן **בגיטין** (נו:), משיב חכמים אחור ודעתם יסכל. ותירץ, דהתם משום גבורתו של הקדוש ברוך הוא שאין יכולים לעמוד כנגד גזירתו, אבל מאליהם משום הזקנה ודאי אין מטפשיין.

יב מתני', **שם**. **בחדושי הריטב"א** (יומא כח:). כתב אדברי הגמ', יצחק יושב בישיבה הוה דכתיב "ויהי כי זקן יצחק", **פי' ואין זקן אלא זה שקנה חכמה**, דאיכא למידק, הא בסיפיה דהאי קרא כתיב "ותכהין עיני מראות", וביעקב נמי דכתיב "כבדו מזוקן" כתיב "לא יוכל לראות" אלמא **בוקנה דרוב ימים** משתעי קרא, ותירץ, דחס ושלוש **דמשום רוב ימים** כבדו עיניהם, דהא כתיב "וקוי ה' יחליפו כח" אלא אדרבה, מרוב רגילותם בישיבה ותושיה שמתשת כחו של אדם, כבדו עיניהם ולא יכלו לראות, ובשבחם בא הכתוב ולא בגנותם. נולכאורה דבריו אינם מובנים דמה אכפת לן משום מה כבדו עיניהם מזוקן, סוף כל סוף אינם בכלל "יחליפו כח". אלא שצריך לומר, שיש שני דברים שיסודם הוא כח האדם. אחד כחו הגופני. והשני הריצותו והתגברותו לזרו עצמו ולהתחזק בעבודת ה'. אם הצד הראשון הוא המניע, בעת שהלך כוחו אינו בר עשיה, וכבודו מזוקן משפיע על כל תהלוכותיו ומעשיו. מה שאין כן אי תש כוחו מחמת התורה, דהיינו כיוון שהתגבר בזריות כל ימיו נגד כובד החומר, דאמנם כוחו הגופני תש, אבל זריותו שמקורה ברוחו ממשיכה ועולה יותר ויותר, ומחליף כח כנשר להגביה עוף על כנפי כוחותיו הרוחניים, כך שאינו זקוק אפילו למראה עיניו.

יג מתני', **שם**. כתב **הרו"ה**, דכיון דסדר קדשים כנגד חכמה שבקרא ד"והיה אמונת עיתך חוסן ישועות חכמה ודעת", נחתם במסכת קנין התלויה בחכמת החשבון שהיא תחילת החכמה, ולהכי מסיים בה בשבח זקני התורה וחכמתם.

יד מתני', **שנאמר בישישים חכמה וכו'**. ביאר **הראב"ד**, דסמיך ליה (שם פי"ד פי"ג) "עמו חכמה וגבורה לו עצה ותבונה" לומר מי שהחכמה הגבורה העצה והתבונה שלו הוא נותן לישישים חכמה משום זכות התורה.

הדרן עלך מסכת קנים

מסכת תמיד

דף כה ע"ב

טו מתני', **בשלושה מקומות וכו'**. כתב **הבאר שבע**, דאף **דבכריתות** (ב:). מקשינן אמאי תני מנינא, הכא לא מקשינן משום דילפינן לקמן (כו). מקרא דאיכא שלושה שמירות בשלושה מקומות, וביאר **היאיר נתיבות**, דבכריתות

דאורחא דמילתא קתני. מלשון הרמב"ם (שם), דהתם דינא הוא כדי שלא יחצצו המים בין בשרו לבגדי כהונה, והכא לא שייכא, דהא טבול יום הוא והולך לביתו. ובשו"ת אגרות משה (יורה דעה ח"ב סימן פו) כתב, דקמשמע לן דשרי ליה להסתפג במגבות שנקנו משיירי הלשכה, אף דלאו לצורך עבודה מסתפג דהא טבול יום הוא, והא דשרי משום דלב בית דין מתנה עליהם. [אמנם ברא"ש משמע דמסתפג כנגד המדורה].

(ה) מפרש, ד"ה ירד, בתוה"ד, והא דתנן במסכת מגילה לא מוזין ולא טובלין אלא ביום וכו'. הקשה הבאר שבע, היכי סלקא דעתיה דטבילה דבעל קרי בעיא יום, הא מקרא מלא דיבר הכתוב בדברים (פכ"ב פי"ד) "והיה לפנות ערב ירחץ במים".

(ו) בא"ד, שם. הקשה הנזר הקודש, הא דין יום דטבילה בטבילת מצוה דווקא איתמר, והכא דלאו טבילה דמצוה היא ודאי דלא בעי יום. ותירץ, דביומא (ל). דריש בן זומא מקרא, דאין אדם נכנס לעזרה בלא טבילה, להכי סלקא דעתיה דטבילת מצוה חשיבא ובעיא יום.

(ז) מפרש, ד"ה בא, בתוה"ד, יש לומר דחכמים לא הטריחוהו ללכת ולצאת משם הואיל ולילה הוא עד שיאיר היום. הקשה החתם סופר, אם כן אמאי הוצרך לבאר בד"ה יוצא, דבעי לצאת משום גזירה דלמא אתי למעבד עבודה, תיפוק ליה מהאי דהכא, דדווקא בלילה לא הטריחוהו לצאת וכיון שעלה היום מחויב לצאת. ותירץ, דהכי קאמר, דלא הטריחוהו בלילה להשאר במחילה לברו או לצאת מן המקדש אלא התירוהו ליכנס למקדש, אבל כיון שנכנס בהיתר ודאי שרי ליה השתא להשאר אף ביום, ובעי לטעמא דגזירה לפרש להא דתנן יוצא. ועיין אות טו.

(ח) בא"ד, שם. כתב הרא"ש בשם ר"י, דדווקא בעזרת נשים ובחיל דמשמש כניסה ויציאה לכל, עבדי רבנן הרחקה לטמאים דלא יקרבו שמה, אבל בית המוקד דלא משמש לכניסה ויציאה, לא גזרו ביה אף דמקרב טפי למחנה שכינה. ועיין אות הבאה.

(ט) בא"ד, שם. אמנם הראב"ד כתב, דלאו בבית המוקד ישב דטעמא דטבול יום אסור במחנה ליה משום דמקרב למחנה שכינה. ובודאי אסור בבית המוקד דחציו שבחול מקרב לחציו שבקודש, אלא בלשכת המוקד הוי, שבה יורדים לבית הטבילה, נאוף דהיא נמי מחנה ליה הוי התם שרי משום דרחוקה טפי ממחנה שכינה].

(י) בא"ד, רבי יוחנן לאו לאפלוגי אתא אלא מפרש מילתיה דתנא קמא. אמנם רש"י בזבחים (לב): ד"ה אע"פ (ובכל הסוגיא) כתב, דרבי יוחנן פליג אתנא קמא, ותנא קמא סבר דטבול יום דזב כזב דמי, ולהכי שילוחו מהר הבית עשה דאורייתא הוא, ודווקא משום פסח נכנס, ורבי יוחנן סבר טבול יום דזב לאו כזב דמי, ולהכי מדאורייתא שרי ליכנס להר הבית. והקשה התוס' הרא"ש (יבמות ז:), דאי סבר תנא קמא דטבול יום דזב כזב דמי, אית ביה נמי לאו ד"ולא יטמאו את מחניהם" והיאך קאמר יבוא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת, הא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, ועוד, דכפסחים (סוף פרק האשה) אית ליה לרבא כרבי יוחנן, ורבא אמר בכריתות (י:). טבול יום דזב כזב דמי. אלא מוכח דהא דטבול יום דזב כזב, לאו לענין ביאת מקדש, אלא לאכילת פסח הנעשה בטומאה, דתנן דלא יאכלו ממנו זבים, והשתא ניחא הא דבזבחים (יז:). מסקינן טבול יום דזב כזב דמי ובגזיר (מה). מסיק אביי לכולי עלמא לאו כזב דמי, דבזבחים גבי אכילת זבחים וכהן המשמש בטומאה איירי, וההיא דגזיר גבי ביאת מקדש איתמר.

(יא) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת, כתב המאירי (יבמות ז:). דרבי יוחנן פליג אתנא קמא, ודייק לה מדקתני "אמר רבי יוחנן" ולא "רבי יוחנן אומר", ומצי לפלוגי משום דרבי יוחנן תנא הוא ופליג, ותנא קמא סבר דעזרת נשים בכלל מקדש, וטבול יום דאסור במקדש מדאורייתא אסיר נמי בה, ורבי יוחנן סבר עזרת נשים לאו בכלל מקדש ומשום הכי אינו אסור אלא מדרבנן, וכן כתבו הריטב"א והרשב"א (שם) בשם נוסחאות ברש"י.

(יב) בא"ד, שם. ועוד דמוכח בכתובות דרבי יוחנן לאו תנא הוא, וכן כתב התוס' רא"ש ביבמות (ז:), והוכיח נמי מדרתנן בכלים (פ"א מ"ח) עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם, משמע דלחול והר הבית נכנס, וכן

יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה, ולהכי בלילה בעי שמירה, משום דליכא עבודה, אבל ביום בלא שמירה נמי אין מסיחין דעת משום עבודה. ועיין אות הבאה.

(כא) מפרש, ד"ה והרובין, רובים קרי כהנים שלא הגיעו עדיין לעשות עבודה כגון פחותים מ"ג שנה. הקשה המשנה למלך (פ"ח מבית הבחירה ה"ה), איך יתכן דמצות עשה דשמירת המקדש מתקיימת בקטנים שאינם בני מצוה. ואין לומר דמצות השמירה מתקיימת בלויים, דהא ילפינן לקמן (כו). מקרא דאיכא מצוות שמירה לכהנים בשלושה מקומות אלו. ועל כן כתב דהא דאמרין לקמן (כו). דרובין היינו דלא מטו לעבודה היינו פחותין מבני עשרים, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ח מכלי המקדש הט"ו) דאף דכשרים לעבודה אין אחיהם מניחים אותם לעבוד, אבל ודאי גדולים ובני מצוה הם, וכתב דלכך כיון הסמ"ג, שכתב (עשה קסה) רובין הם "נערים שלא הגיעו לחינוך עבודה". ועיין באות הבאה.

(כב) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת קושית המשנה למלך. ותירץ המנחת חינוך (מצוה שפ"ח), דחזוין דמצות אכילת קדשים מתקיימת בקטנים אף דלאו בני מצוה נינהו, והיינו טעמא משום דהמצוה היא שיאכלו הקדשים והרי נאכלו, הכא נמי כיון דהמצוה היא שישמר המקדש הרי נשתמר, [וכן משמע במהר"ם קאזיס (מידות ב) דכתב דמצוות שמירה לא מתקיימת בקטנים משום דלאו בני שמירה נינהו, ולכאורה משמע דמצד קיום המצוה ליכא חסרון בקטנים. ועיין ברכת שמואל (יבמות סימן ב' סק"א) דכתב דמצוה התלויה בקיום ולא במעשה, מתקיימת אף בקטן].

(כג) בא"ד, כמו יגדל הנער ומתרגמין ורבא רבא. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות כתב והרובין בקשת, וכן ביאר המאירי, דרובין היינו מלומדים לירות בקשת וחיצים, [ועיין רבינו גרשום (לקמן כז. ד"ה הכא) בביאור השני, דמשמע דביאר כדבריהם].

דף כו ע"א

(א) מתני', ומדורה היתה שם. במפרש ד"ה ומדורה, ביאר דהיינו במחילה. אמנם הראב"ד, והרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ג מ"ג ומדות פ"א מ"ו) והמאירי (מדות פ"א מ"ב סוד"ה והמשנה השניה) בארו, דהמדורה היתה בבית המוקד. [ולכאורה לישנא דמתניתין מוכח כמפרש, חדא דקתני היתה שם והשתא במחילה איירי ולא בבית המוקד, ועוד, דלקמיה קתני "בא וישב לו אצל אחיו הכהנים" משמע דבא אחר שהיה במדורה, דאי נימא דהמדורה בבית המוקד אצל אחיו כהנים, איפכא הוי ליה למיתני "בא וישב לו אצל אחיו הכהנים ונתחמם כנגד המדורה"].

(ב) מתני', ובית הכסא של כבוד. כתבו הראב"ד והרא"ש, דהאי בית הכסא לצורך טבילה נעשה, משום דתנן במקוואות (פ"ח מ"ד), בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל מים טמא, משום צחצוחי זיבה שאינם יוצאים אלא כשיטיל מים, ופליגי התם תנאי, דרבי יוסי סבר דווקא חולה וזקן נטמאו שאין בהן כח לפלוט, אבל ילד אינו טמא שיוצא בכח ואין משתיר, ותנא קמא סבר דאף ילד טמא כשיטיל מים, והתפארת ישראל (יכין אות כ) כתב דבית הכסא לצורך זקנים שנטמאו נעשה. ובנזר הקודש ביאר דמתניתין דהכא אזלא כתנא קמא דסבר אף ילד שהטיל מים אחר טבילה טמא. וברנן לבוקר כתב, דמדורה רבי יוסי דלכתחילה אף ילד יטיל מים קודם טבילה, וכן כתב הביאור הלכה (סימן תר"ו ד"ה משום) ועיין באות הבאה.

(ג) מתני', שם. עיין באות הקודמת, והתפארת ישראל (יכין אות כ) ביאר, דנעשה שם בית הכסא משום דאי עוצר עצמו אין נקביו ראויים לביאת מים, כמו שכתב הרמ"א (יורה דעה סימן קצח ס"ג) דכל טובלת צריכה שתבדוק עצמה בגדולים וקטנים קודם טבילה, שלא תהא צריכה לעצור עצמה, ולא יהא ראוי לביאת מים. אמנם רש"י בברכות (סב): ד"ה מדורה, ביאר, דבית הטבילה נעשה לצורך כהנים המסיכים רגליהם בבית הכסא, כדתנן ביומא (כח). כל המסך רגליו טעון טבילה.

(ד) מתני', עלה ונסתפג. וכן איתא ביומא (לא:). ונסתפק המשנה למלך (פ"ג מעבודת יום הכפורים ה"ב) אי אורחא דמילתא קתני, או דדינא הוי, ופשט

בבית המוקד, דאי עליה ממש הוי ולא אכסדרה, על כרחך הא דאיכרי בית הניצוצין על שם האש שהיו מדליקים שם לחימום כהנים, הוא הדין בבית המוקד היה אש לחימום כהנים **כרש"י**, אבל אי נימא דלאו עליות ממש אלא דמו לעליות דאכסדרה הוי, ועל שם ניצוצי כמה איכרי בית הניצוצין, ולעולם לא הדליקו בו אש, אש בבית המוקד נמי לאו משום חימום כהנים אלא לאש המזבח כדעת **המפרש ד"ה בית המוקד בשם ר"ח**, אם כן לא עשו מערכה שלישית לקיום האש ומתניתין כרבי יהודה **דיומא** (מה.). ובספר **רנן לבוקר** תירץ, דנפקא מינה לדינא דגגין ועליות לא נתקדשו דאי עליה ממש הוי דאיכא בית תחתיה, איכא למימר דווקא בכהאי גוונא אין עליות קדושות משום דבית שתחתיהן מפסיק בינם לקרקע עורה, אבל עליה שעל גבי אכסדרה הפרוצה משלוש רוחותיה קדושה משום דליכא דבר החוצץ בינה לקרקע עורה, אבל לאידך גיסא דהכא נמי לאו בית הוי אלא על גבי אכסדרה ואפילו הכי אין העליה קדושה, על כרחך טעמא דליכא קדושה משום דבגובה הוי אף דליכא הפסק בית.

כ **מפרש**, ד"ה **מגבה**, משום הכי בעי דפשיטא ליה להש"ס וכו'. ביאר החק **נתן**, דהוקשה ליה מאי מספקא לגמ', מהיכתי תיתי דלאו עליות ממש הוי, להכי תירץ, דהכא בעינן שישמרו בגובה, ודלמא לא עשו ממש עליה רק סתם גובה. עוד ביאר דהוקשה ליה מאי נפקא מינה היכא הוי מאי דהוה הוה, (עיין אות יח יט), להכי ביאר דמקרא ילפינן דשמירת כהנים בגובה ולהכי נפקא מינה למסבר קראי.

כא **מפרש**, ד"ה **שהכהנים בתוה"ד**, ושמירת לויים אינה מוסבת על בנין אכסדרה וכו'. אמנם **בפסקי תוס'** (הכא וריש מדות) כתב, דהיו הלויים שומרים עם הכהנים בהנך שלושה מקומות ובי"ח מקומות שומרים לבדם, כלומר דבכ"א מקומות כלולים נמי הנך ג' מקומות. **והסמ"ג** (עשין קסא) כתב, דבהנך ג' מקומות היו שומרים הלויים עם הכהנים, ובלא הכהנים היו שומרים בכ"א מקומות, וביאר **החק נתן**, דבהא פליגי אמפרש, דאיהו גריס "למעלן למטן", כלומר דקאי אעלמא דבכל דוכתא לויים למטה וכהנים למעלה, ואינהו גריסי "שהכהנים שומרים למעלה והלויים למטה", משמע דבשער הניצוצין גופיה הוי נמי לויים, והוא הדין שאר מקומות שהכהנים שומרים. ועיין באות הבאה.

כב **בא"ד**, שם. עיין באות הקודמת, וביאר **היאיר נתיבות**, דהמפרש לשיטתיה אזיל (כה:): ד"ה **היו עליות**, דדינא הוא דבעו כהנים לשמור במקום גבוה, להכי מצי לפרש דקמשמע לן הכא דשמירת כהנים הויא למעלה דלא כלויים שמשמרים למטה, אבל אינהו לא מצו לפרושי הכי, דהא סבירא להו דליכא דינא דישמרו כהנים למעלה, ועל כרחך אתי למימר דהכהנים והלויים שומרים באותו מקום.

כג **מפרש**, ד"ה **מנא הני מילי**, כלומר שהלויים בשמירתן אין שמירתן בגובה כמו לכהנים. [נהיינו לשיטתו דקמשמע לן הכא דכהנים למעלה ולויים למטה]. אמנם **הראב"ד ורבינו גרשום** בארו, מנא הני מילי דכהנים ולויים משמרים במקום אחד, והיינו לשיטתם דסברי דהכא קמשמע לן דתרווייהו שמרו במקום אחד.

כד **גמ'**, אמר רב יהודה שנכנסין לעזרה פשפש קטן היה לו וכו'. עיין במפרש ד"ה א"ר יהודה שכתב, "ומתניתין דתמיד אליבא דרבי יהודה דמדות", משמע דפירש דרבי יהודה לפלוגי אתי ולתנא קמא הוו שני שערים ולרבי יהודה שני שערים ופשפש. אמנם **המאירי** (מדות) פליג, וכתב דרבי יהודה מפרש דהפתח שהיה פתוח לעזרה היה פשפש דהיינו פתח קטן, כלומר דלא פליג רבי יהודה אתנא קמא אלא מפרש דבריו, ועוד פליג דביאר דפשפש חד מהנך שני שערים הוי, דלא כמפרש דביאר דפשפש לבד משני השערים הוי. **כה** **גמ'**, **לבלוש את העזרה**. ביאר **רבינו גרשום**, דהיינו לבדוק אם כל הכלים נמצאים במקום שהניחום אמש. אמנם **הרא"ש** ביאר, דהיינו לבדוק את השומרים ואם מצאו אחד מהם ישן היו מלקים אותו ולהכי לא פתחו את השער הגדול, כדי שלא יעירו הישנים מקול פתיחתו, ויסמכו על זה וישנו. והקשה בהערות (הערה 72) חדא דסותר למה שכתב **במדות** (פ"א מ"ז) דבדקו הכלים ועוד דאמרינן **לקמן** (כו). דלא היו שומרים בתוך העזרה.

במתניתין תנן, דישב בבית המוקד, ואי תנא קמא מדאורייתא היכי שרי ליה ליכנס להר הבית. אמנם כתב דמתוך הוכחה זו אידיחי ראייה קמיינתא, דלעולם איכא למימר דרבי יוחנן לאו תנא הוא, ומכל מקום פליג אתנא קמא מכח הני מתניתין דפליגי עליה, אבל כתב דדוחק לומר דפליג תנא קמא אמתניתין דהכא ודכלים, להכי מסתברא דהוא נמי מדרבנן קאמר ולא מדאורייתא.

יג **מתני'**, **בא וישב לו אצל אחיו הכהנים**. תנן **במדות** (פ"א מ"ט) גבי טבול יום יוצא והולך לו במסיבה וכו' רבי אליעזר בן יעקב אומר במסיבה ההולכת תחת החול יוצא והולך לו בטדי, ופירשו **הרמב"ם בפירוש המשניות** (שם) **ור"ע מברטנורה והתפארת ישראל** (יכין אות עא), דרבי אליעזר פליג אתנא קמא, וקאמר דאינו חוזר לבית המוקד אלא יוצא מהר הבית, דטדי הוא שער צפוני דהר הבית. אמנם **הגרי"א** (שם) ביאר, דרבי אליעזר לא פליג אלא אהיכן היתה המחילה, וקאמר דתחת החול היתה, והא דקתני הולך בטדי, אבוקר קאי ודברי הכל היא.

יד **מתני'**, **מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל**. תנן **ביומא** (ל). אין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול, ויליף לה בן זומא מטבילת כהן גדול בחמש עבודות דיום כיפור בקל וחומר, ומה המשנה מקודש לקודש וממקום הטעון כרת למקום הטעון כרת בעי טבילה, הבא מביתו לעזרה דמשנה מחול לקודש וממקום שאין ענוש כרת למקום הענוש כרת פשיטא דבעי טבילה, כלומר דדאורייתא היא. אמנם רבי יהודה קאמר דלאו דאורייתא היא, אלא מדרבנן כדי שיוכרז טומאה ישנה שבידו ויפרוש, ונפקא מינה לעבור בעשה. **טו** **מפרש ד"ה יוצא** (הראשון), דהואיל ולא יעשה עבודה מה יעשה לשם אי נמי וכו'. (ונפקא מינה דלטעמא קמא רשאי לצאת ולטעמא בתרא מחויב לצאת). הקשה **הבאר שבע**, אמאי בעי טעמי אמאי יוצא הא קאמר **לעיל ד"ה בא**, דלא שרו ליה אלא בלילה וכיון דעלה השחר ודאי מוכרח לצאת. (ועיין לעיל אות ז). ותירץ בספר **רנן לבוקר**, דאין הכי נמי דלהאי טעמא דלא הטריחוהו לצאת בלילה לא בעינן להני טעמי, והכא בעינן לה לאידך תירוצא דגגין ועליות לא נתקדשו.

טז **מפרש בא"ד**, עוד תירץ **התפארת ישראל** (יכין אות כז), דיוצא כדי שלא יחשדוהו שמתעצל מעבודה.

יז **גמ'**, **מנא הני מילי אמר אביי אמר קרא והחונין וכו'**. עיין **מפרש ד"ה מנא הני מילי ולעיל** (כה:): ד"ה **בשלושה מקומות**. הקשה **הגרי"א** (בחדושי על המשניות), מאי מקשינן הא מקרא מלא הוא **בבמדבר** (פ"ח פ"א) דכתיב "ויאמר ה' אל אהרן וגו' ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות". וביאר דבקושיא סבר דדוקא גבי משכן דאווהל הוא בעינן שמירה, אבל בית המקדש כיון דהשערים סגורים שמירה למה לי, ומשני מדחזינן דבעי שומרים טובא, משה אהרן ובניו מוכח דאיכא מצוה בכהנים ולויים. עוד תירץ דגוף דין השמירה ידעינן מהתם, והכא דמקשי מנא הני מילי אכהנים ולויים קאי מהיכתי תיתי דבעו לשמור. [ולכאורה צריך עיון, דהא נמי אתפרש התם דבעו כהנים ולויים, דכתיב וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב אתך וילוו עליך ושירתוך, ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות (ש.מ.)].

דף כו ע"ב

יח **גמ'**, **אבעיא להו עליות ממש הוו או דלמא דהוו גביהי מגבה כעליות**. הקשה **הבאר שבע**, מהא דאיתא **ביומא** (ה:): כיצד הלבישן, והקשתה הגמ' מאי דהוה הוה, ומותבינן מבעיא ליה כיצד מלבישן לעתיד לבוא, והקשתה, כשיבואו אהרן ובניו משה יהיה עמהם, ומסקינן מסבר קראי מבעי, והכא נמי מאי דהוה הוה, וליכא למימר דנפקא מינה לעתיד לבוא, דהא בנין העתיד מפורש **ביחזקאל** (פ"מ פ"ה ואילך), ועוד דאיכא למימר דיחזקאל יהיה עמהם דומיא דמשה, וליכא נמי למימר דמבעיא לן למסבר קראי, דהא ליכא קראי דאיירי בהני עליות. וכתב דלמא הכא נמי מבעיא ליה למסבר קרא ד"וילוו עליך ושירתוך" דמשמע כהנים למעלה ולויים למטה דאי עליה ממש הוו לויים למטה, אבל אי לשון גובה הוא, ליכא תחתיהם לויים.

יט **גמ'**, שם. עיין באות הקודמת. ותירץ **החתם סופר**, דנפקא מינה לאש

ששה בתרי סגי ומשום צוותא וכו'. הקשה העולת תמיד, אם כן מאי מקשינן לעיל (כו). דנימא אהרן ובניו בחד מקום, הא בתרי סגי לצוותא ומדהוצרכו שלשתם, על כרחך לאו בחד מקום. וכתב, דהמפרש (שם) ד"ה ואימא, שם ליבו להאי קושיא וכתב דלא משום צוותא הוא אלא גזירת המקום שיהיו ג' שומרים בשמירה אחת, אבל הקשה, דהכי נמי נימא דלמא כולהו בחד מקום ומשום גזירת הכתוב, ועל כן תירץ באופן אחר, דאי כולהו ששה בחד מקום, אמאי שאני צדדים זה מזה, דבמזרח הווי ששה יחד ובצפון ודרום ד', אלא ודאי דכל חד במקום אחד, ובמזרח הווי ששה מקומות ובצפון ודרום ארבעה. (ח) מפרש ד"ה וזה אחד מהן, והווי מפורש מכולן. ביאר היאיר נתיבות, דקשיא ליה אמאי לא מייתי קרא דרברים (פי"ז פ"ט) ובאת אל הכהנים הלויים, ולהכי תירץ, דהאי קרא מפורש מכולן, והיינו כרש"י חולין (כד): ד"ה וזה אחד מהם, דודאי צדוק כהן הווי והיה קורא בניו לויים.

(ט) גמ', עזרה דאי תמה ובעי מיתב לא מצי יתיב דאמר מר אין ישיבה בעזרה וכו'. הקשה הגר"ח קנייבסקי (ביאור ברייתא דמלאכת המשכן ריש פי"ג) הא כתבו התוס' ביומא (כה): ד"ה וכתב, דלצורך עבודה שרי לישב, ואם כן הכא נמי שרו לישב ואמאי הוצרכו לשמור בחוץ. וכתב דמוכח מהכא דשמירה לאו צורך עבודה היא. ובקונטרס לפני תמיד ביאר, דישיבה צורך אכילה היא דכך דרכה, אבל השמירה לא בעיא ישיבה אלא משום דנתעייף, והא לא חשיב צורך עבודה. עוד כתב דשאני הכא דיכולים לשמור בחוץ.

(י) גמ', דאמר מר אין ישיבה בעזרה. כתב רש"י יומא (סט): ד"ה אין דכתיב לעמוד לשרת, העומדים שם לפני ה', ולא מצינו בה ישיבה. וכעין זה שם (כה): ד"ה אין. והקשו הרש"ש הגבורות ארי וגליוני הש"ס (כה), דקרא ד"לעמוד לשרת" בעבודה מיירי ומיניה ילפינן דיושב פסול בעבודה ומיהכי תיתי דאסור לישב בעזרה. וצ"ח הרש"ש, דלקמן (סט): סיים רש"י דלא מצאנו שם ישיבה, וביאר היאיר נתיבות, דרש"י בסוטה (מ): ד"ה אין ישיבה פירש טעם האיסור, דאין כבוד שמיים בכך, ואפילו מלאכי השרת עומדים דכתיב בישעיה (פ"ו פ"ב) שרפים עומדים ממעל לו, ועיקר האיסור מסברא, אלא הכא כתב דלא מצאנו ישיבה בעזרה דהיכא דאיירי בעזרה כתיב עמידה. אבל הקשו הרש"ש (שם) והעולת תמיד (בסוגיין), דרש"י בסנהדרין (קא): ד"ה דאין כתב, דהלכה למשה מסיני היא. וכן כתבו תוס' ביומא (כ): ד"ה אין. אמנם תוס' בזבחים (טז). ד"ה מיושב כתבו, דשמא אינו מן התורה, ומוכח לה מדאמרין בזבחים (כג): דעבודה בישיבה פסולה משום דאיכא תרי קראי דעבודה בעיא עמידה, חד למצוה ואידך לפסול עבודה דיושב, ואי נימא דמדאורייתא אין ישיבה בעזרה לא בעינן קרא למצוה, דלמצוה בלא עבודה נמי אין ישיבה בעזרה וקרא דעבודה על כרחך לפסול העבודה. ודחי, דלמא לעולם איסור ישיבה בעזרה דאורייתא, וקרא דמוקמינן למצוה לאו למעט ישיבה אתא אלא למעט השתחואה. וביאר הפנים מאירות, דתוס' מסקי דספק הווי ולצד דאורייתא על כרחך בעינן למימר דעבודה בהשתחואה פסולה.

(יא) מפרש ד"ה ש"מ בגדי כהונה, שעל מנת שיהנו בה אפילו שלא בשעת עבודה הקדישום מתחילה. ותנאי בית דין הוא ופלוגתא במסכת יומא. כתב המקדש דוד (סימן לו סק"ב), דלא פליגי אלא אלבישה שלא בשעת עבודה, אבל תנאי בית דין כולי עלמא מודו דאיכא, דאי לאו הכי עבודות דלא בעו בגדי כהונה, כגון קריאת הפרשה ואכילת קדשים, איך שרו בבגדי כהונה, אלא ודאי משום תנאי בית דין ולא פליגי אלא מה התנו בית דין, דלחד שרו עבודה דלא בעיא בגדי כהונה, ואידך סבר, דאף שלא בשעת עבודה נמי שרו.

דף כז ע"ב

(יב) גמ', הניחא וכו' אלא למאן דאמר אבנטו של כהן הדיוט זהו אבנטו של כהן גדול מאי איכא למימר. הקשו התוס' ביומא (סט). ד"ה אלא, כיון דפלוגתא דתנאי היא שם (יב) נימא דמתניתין דהכא כמאן דאמר לא זהו אבנטו של כהן גדול. ותירץ, דמכל מקום בעי לאוקמי מתניתין ככולי עלמא. וכתב הנזר הקודש, דהתם (יב) איתא דרבי סבר דאבנטו של כהן הדיוט זהו

(כו) גמ', ומי הווי מופלגי אבנים והכתיב והבית בהבנותו וכו' אמר אבוי דמתקני וכו'. כתב המפרש ד"ה אמר אבוי, דחוץ לעזרה אין איסור להניף ברזל וכן פסק הרמב"ם (בפ"א מבית הבחירה ה"ח). והקשה הבאר שבע, דהיינו דעת רבי נחמיה בסוטה, אבל רבי יהודה פליגי וסבר דאפילו בחוץ אסור, ואמאי נקט כרבי נחמיה כנגד הכרעת רבי שם. ובכסף משנה (שם) ביאר, משום דפשטא דמכילתא משמע כרבי נחמיה. ובנזר הקודש כתב, דלאביי רבי חזר בו וסתם כאן כרבי נחמיה. ועיין משנה למלך שם. וברמב"ן בפירוש התורה (סוף פרשת יתרו) כתב, דמה ששלמה המלך בנה על ידי שמיר, משום דרצה להחמיר עיין שם. ובבאר שבע ביאר סוגיין אליבא דר"י, דמאי דמשני אבוי דמתקני ומייתי היינו על ידי שמיר, עיין שם. ובנזר תמיד תמה עליו, דעל ידי שמיר שרי אף בעזרה. ועוד הקשה, דבתוס' חולין (יח). ד"ה וכמה, מבואר דהשמיר אינו מיישר הפגימות. וצריך עיון. [עוד יש להקשות על דברי הבאר שבע בסוטה שם, שכתב דכשהניף ברזל על האבנים קודם שהוקדשו מותרים, ואם כן היה יכול לפרש דברי אבוי "דמתקני ומייתי מעיקרא" היינו בהיותם חולין, ובבנין בית המקדש בלאו הכי איכא טעמא רבה דבנין בחול ואחר כך מקדישין דדילמא בעי למיזגא עליהו, ואי בנה בקודשא אשתכח דמעל בקדשים, עיין מעילה (דף יד:). ועיין במלבי"ם (סוף פרשת יתרו) דדחה דבריו, דאם כן מדוע נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה בסוטה שם, היה לו להקדישם אחר כך, עיין שם. [אמנם עיין תוס' סוכה (מט). ד"ה שכל, שכתבו כדברי הבאר שבע, וצריך עיון]. ועיין עוד בזה בחידושי הגרי"ז.

דף כז ע"א

(א) גמ', התם דלא מטו למיעבד עבודה קרי להו רובים. מדברי הראשונים משמע, דהרובים ופרחי כהונה היו ב' סוגי אנשים, דאלו ממונים על השמירה ואלו על עבודה. אבל המאירי כתב, דהרובים הם פרחי הכהונה, רק דפרחי כהונה קרי לאותם השומרים שהגיע זמן בית אב שלהן לעבודה בבוקר אותו יום, וכן כתב בליקוטי הלכות עיין שם.

(ב) גמ', והלויים בכ"א מקומות. עיין לעיל (כו): אות כא שיטות הראשונים. (ג) גמ', שם. נסתפק הראב"ד (כו. ד"ה ובהא איכא), אי כהנים כשרים לשמור בהנך מקומות דלויים, וביאר היאיר נתיבות, דגיסא דהכהנים כשרים לשמור במקום לויים, משום דרזיזים טפי ועדיפי מיניהו, ולאידך גיסא דלמא כהנים פסולים דבעינן חילוק בין שמירה למטה דשומרים הלויים והם טפלין לכהנים לשמירה דלמעלה, ומסיק, דהדעת נוטה דבעינן לויים דוקא.

(ד) גמ', במתניתא תנא דכתיב למזרח הלויים ששה וכו'. הקשה העולת תמיד, כיון דמהאי קרא ילפינן, הווי לן למעבד כוותיה ששה במזרח וארבעה בצפון ודרום וכו', ואנן תנן חמשה על חמשה שערי הר הבית וארבעה על ארבעה פנותיו. ותירץ, דקרא בבית ראשון משתעי וצורת בית שני שונה מבית ראשון לפיכך היה סדר אחר להני כ"א מקומות, ולא ילפינן אלא דבכ"א מקומות בעי שמירה.

(ה) גמ', לצפונה ליום ארבעה לנגבה ליום ארבעה. ביאר הראב"ד, דהאי יום היינו יום ולילה, כדכתיב בבראשית (פ"א פ"ה) ויהי ערב ויהיה בוקר יום אחד, ובמזרח ומערב לא שמרו אלא בלילה, וצפון ודרום שמרו אף ביום משום דכתיב "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה". [ולכאורה צריך ביאור היאך משמע מיניה צפון ודרום טפי ממזרח ומערב]. עוד פירש, דיום היינו דווקא יום כלומר דצפון ודרום לא שמרו אלא ביום, אבל מזרח ומערב ביום ובלילה. והרא"ש ביאר, דליום היינו דפניהם למזרח כנגד היום וגזרת הכתוב היא, אי נמי טעמא דפניהם למזרח משום שבו שער הקדים שבו עיקר כניסה ויציאה. וכתב הרנן לבוקר, דלביאורו אתי שפיר שיטת הרמב"ם (פ"ח מבית הבחירה ה"ו) דאין משמרים אלא בלילה.

(ו) גמ', אמר אבוי הכי קאמר לאסופים שניים. עיין מפרש ד"ה אמרי, והראב"ד והרא"ש בארו, דהכי קאמר, "לאסופים שניים, שניים שומרים", כלומר לשני חדרים הנוספים הווי שני שומרים.

(ז) מפרש, ד"ה במתני' תנא, בתורה"ד, דאי בחד מקום היה אמאי בצד מזרח

(יט) גמ', רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן. עיין מפרש ד"ה רב אשי וכן פירש רש"י ביצה (יד): ד"ה שמא. והרא"ש והראב"ד בסוגיין והר"ח (יומא) בארו, דבקשין נמי אסור בלבישה אלא דליכא למיחש שתכרך נימא על אצבעו.

(כ) גמ', שם. הקשו התוס' ביצה (טו). ד"ה אלא, היאך אמרינן דקשין הן ולית בהו איסור כלאים, הא מוכח בערכין (ג): דכהנים אשתרו בכלאים משום דהותר להם בגדי כהונה. ותיירך, דלא אמרינן דשרי אלא בהצעה, דברכין איסור דרבנן הוא, הלכך קשין שרו לגמרי, אבל לבישה דאסורה מדאורייתא ברכין, בקשין אסורין מדרבנן, וכן משמע ברש"י (שם) ד"ה בקשין, שכתב בגדים קשין שאין מחממין שרי לישב עליהן משמע דלא הותרה אלא ישיבה ולא לבישה. ובבית הלוי (חלק א סימן ג) תירץ, דודאי עיקר לבישה היינו במחממים, וקשין שאין מחממין לא מיקרו מלבוש ולהכי שרו, והיינו בשוכב עליהם דחיישינן דשלא בכוונה תכרך לו נימא, אבל כשלושב בגדים שאין מחממין, כיון דלבשם מדעתו אחשביניהו וגלי דעתיה דהוי לבוש לגביה ומשום הכי עובר אף שאין מחממין, דאף בגד העשוי לכבוד מיקרי בגד, ואהא אמרינן בערכין דאשתרי לכהנים כלאים בבגדי כהונה.

(כא) גמ', שם. עיין באות הקודמת קושיית התוס'. ותיירך הבעל המאור (ביצה ז. מדפי הרי"ף), דאבנט לית ביה כלאים, משום דקשה הוא דהכי חוגר בו שפיר, אבל חושן ואפוד דדרך ללבושן נעשין רכין ואסורים משום כלאים. והקשה בהשגות הראב"ד (שם), דהאי טעמא דקשין, הן משום דחוטן כפול ששה אם כן כל שכן הוא, אי אבנט דחוטו כפול ששה מקרי קשה, חושן ואפוד דכפול שמונה ודאי מיקרי קשה, ועל כרחך צריך לומר כתיירך התוס'.

(כב) מפרש, ד"ה במחילה ההולכת, בתוה"ד, הני מילי במחילות שתחת הר הבית, אבל מחילות שתחת עזרה אם הם פתוחין לעזרה נתקדשו בקדושת עזרה ואם הם פתוחים להר הבית לא נתקדשו כלום אפילו בקדושת הר הבית. ביאר החק נתן, דמשמע דדווקא מחילות שתחת עזרה תלי להיכן פתוחות אבל מחילות שתחת הר הבית בין פתוחות לעזרה בין פתוחות להר הבית אינן קדושות. והקשה, דבפסחים (פו). אמרינן כי קאמר רבי יוחנן דמחילות לא נתקדשו, בפתוחות להר הבית, והא דתניא בנזירות לחול ופתוחות לקודש תוכן קודש היינו בפתוחות לעזרה, ולדברי המפרש דמחילות הבנויות בהר הבית אף דפתוחות לעזרה חולין הן מאי תירץ דפתוחות לחול הא כיון דבחול בנזירות חול הוו מכל מקום, אלא מוכח דלא כדבריו וליכא נפקא מינה כלל בין בנזירות בחול לבנויות בקודש, אלא הכל הולך אחר הפתח דאי לעזרה קדוש ואי להר הבית דחול הוא אינו קדוש. וכתב דכן כתב הרמב"ם (פ"י מבית הבחירה ה"ט) "המחילות הפתוחות לעזרה קודש והפתוחות להר הבית חול" ומדלא חילק היכן בנזירות משמע דלא תלי בכך.

(כג) בא"ד, ואם הם פתוחין להר הבית לא נתקדשו כלום אפילו בקדושת הר הבית וכו'. וכן כתבו תוס' שבועות (טז): ד"ה ואין, דהא דאמרינן דאין שוחטין בגגות העזרה קדשים קלים, לאו דוקא והוא הדין דאין אוכלין שם קדשים קלים, ומשמע דסברי דאף קדושת ירושלים לית בהו. אמנם רש"י בפסחים (סז): ד"ה מחילות, כתב דלא נתקדשו בקדושת עזרה וכתב החק נתן, דמשמע דווקא אותה קדושה לית להו אבל קדושת הר הבית אית בהו, וכן משמע מרש"י שם (פה): ד"ה גגין, דכתב דלא נתקדשו גגי לשכות העזרה בקדושת עזרה לקדושת קדשי קדשים, משמע דקדושה אחריתא אית בהו, וכן דייק מדברי הרמב"ם (פ"ו מבית הבחירה ה"ז וה"ט) דסמיך דין גגות לדין מחילות משמע דחד דינא הוא, דכתב בגגי הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לחול דאינן קדושות לכל דבר, ובגגי לשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול גגותיהם חול, לא כתב לכל דבר, ומשמע דבמעט קדשי דהיינו בקדושת ירושלים.

(כד) מפרש, ד"ה ובעל קרי משתלח, הני תרי מילי שמעיניהו מרביה וכי הדדי אמריניהו] דהיינו דאין מה שבעל קרי משתלח וכו' שייך לעניננו] וכן כתב הרא"ש וכן משמעות הרמב"ם בפירושו המשניות שכתב "ומה שאמר שבעל קרי הולך במסיבה וכו' ראייה על העיקר בדינו וכו' דמחילות לא נתקדשו".

אבנטו דכהן גדול, להכי לא מסתבר ליה למימר דסתים לן רבי כמאן דאמר לא זהו, דאם כן הוי היפך שיטתו.

(יג) גמ', שמא תיכרך נימא א' על בשרו. כתב רש"י בביצה (יד): ד"ה שמא, דהיינו נימין גדולים וגסים דמחממים אם יכרכו ויעבור באיסור, דלא תלבש שעטנו. אי נמי אף בנימין בעלמא שאין מחממין עובר, כיון דעיקר הבגד מהנהו ומחממו מלמטה, הוי ליה לבישה דאית בה הנאה.

(יד) גמ', ואי בעית אימא באותן שאין בהם כלאים. כתב רבינו גרשום, כל הבגדים לבד מן האבנט. ובמפרש ציין, דביומא (טז). לא תירצה הגמ' כן, ומאידיך, התם משני דשרי ליהנות מבגדי כהונה והכא ליתא להאי תירוצא. ובבית הלוי (ח"א סי' א' א') כתב, דהכא מלמדנו סדר פשיטת הבגדים והנחתם, לכך שוב היה נראה לגמ' דחוק לומר דלא אזיל אבנט, אבל בביריתא דיומא דנקט דינא דבגדי כהונה מותר, שפיר אפשר דלא איירי באבנט.

(טו) גמ', והאמר רבי שמעון וכו' אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם. איתא בביצה (יד): דהיינו משום שנאמר לא יעלה עליך. הקשה הר"ן (ביצה ז. מדפי הרי"ף) מדתניא לעיל שמא תכרך נימא, משמע דבלא הפסק איירי, ואמאי איירי בהכי הא אפילו על גבי עשר מצעות אסור גזרה דלמא יעלה עליו. וכתב דרש"י ד"ה שמא וד"ה אסור תירץ, דבלא הפסק הוי איסור דאורייתא ועשר מצעות מפסיקין גזרה דרבנן היא. אמנם הר"ן תירץ, דתנן בכלאים (פ"מ) דכרים וכסתות של כלאים שרי לישן עליהו. וביאר הר"ש, דלא אסרוהו כי הכא בעשר מצעות, משום דאין דרכם בהעלאה, והכי נמי ברייתא דאסרה לישן עליהו, איירא בגוונא דאין דרכם בהעלאה, דלא אסור אלא כי ישן עליהו ממש שמא תכרך נימא, וביריתא דהכא דברבים שדרכם בהעלאה, ומשום הכי אפילו עשר מצעות זו על גב זו אסירי.

(טז) גמ', שעיר. ומאי דקרא לבני עשיו שעיר, כתב הרא"ש, דמהר שער יניחו. והקשה בבאר שבע, דארץ ישראל לא היתה מעולם תחת ממשלת הרומיים, ומאידיך גרו בארץ ישראל גם שאר אומות. לכך פירש, דהיינו לישמעאל המושל ומולך בארץ ישראל ונקרא שעיר. וכמו שייסד הפייטן כלה שעיר וחותנו. ועיין במהרש"א (חידושי אגדות), דהביא רש"י בברכות (סב): ד"ה עד כאן, דהכוונה לאדום שאינן צנועים בבית הכסא כמו הפרסיים. והא דלא קרא אדום, על שם שד שבבית הכסא שדומה לשעיר המזיק למי שאינו צנוע מלדבר שם.

(יז) גמ', ואחר כך תן לתלמידך. עיין במפרש ד"ה וכשאתה שותה. וביאור דבריו, דאפילו כשנשאר משקה בכוס, די בשטיפת מים במקום הנחת הפה כדי שיוכל חבירו לשתות הנשאר, ולא מצריכים אותו לשפוך מעט, ואיירי ביין דהוי בזיון אוכלין. אך במים דליכא בזיון בעינן שפיכה דעדיפא מיניה. והמהרש"א (חידושי אגדות) פירש, דהוה אמינא, דכיון דמותר לתלמיד לשפוך לפני רבו, שוב אין לרבו לחוש ממנו, דממה נפשך אם לא אנינא דעתאי לחיי, ואי אנינא דעתאי שישפוך, קא משמע לן, דאפשר שיבוש לשפוך לפני רבו. ובחידושי אגדות למהר"ל כתב, שהרוק שבא לתוך המים שפוך לחוץ ולא יהיה מיאוס לתלמידך אחריו. ואם לא ישפוך הרב, צריך התלמיד לשפוך, וזה לא ישפוך התלמיד, שיהיה מורה כאילו הוא מאוס בפני רבו.

(יח) גמ', וכשאתה שותה שופך מים מהן. עיין במפרש ד"ה וכשאתה שותה. ועיין בבאר שבע, שקורא תגר על אותם הנוהגים לשפוך מכוס הבדלה על הארץ, ואינם חוששין לבזיון אוכלין. ומה דאמרינן בעירובין (סה): בסגולת ענין השפיכה במוצאי שבת לסימן ברכה, כתב דאי איישר חילי אבטליניה. אך מקור דין זה הוא ברמ"א (אורח חיים סימן רצו סעיף א. ובמגן אברהם (שם סק"ג) הביא דברי הבאר שבע, ותמה עליו, וביאר דלדידן צריך לומר דבדבר מועט אין קפידא. ובט"ז (שם סק"א) כתב לפרש דברי הגמ' בעירובין (סה): דכל בית שלא נשפך בו יין אינו רואה סימן ברכה, שהוא מקור הלכה זו דהיינו שלא יקפיד האדם יותר מדאי על ממונו כשקרה לו נזק בביתו כיון דהוא סימן ברכה. ועיין באליהו רבא (סימן רצו).

דההיתר לשבר כליו להטיל אימה, היינו משום דשרי לאדם לייעד חפץ לתשמיש של הטלת אימה, ומעתה אין זה השחתה, דאדרבה זהו יעודו ושמושו, אבל בגד העומד לתשמיש לבישה, הקורעו לאימה עובר בבל תשחית, ומשום הכי המטיל אימה בשבירת כלי, יעבור מלבד איסור גזל באיסור בל תשחית, דכיון דאין החפץ עומד לאימה הרי השחיתו, ועל כן כתב הרא"ש, דבית דין יכולים להפקיר ולשנות יעוד ושימוש הבגד מלבישה להטלת אימה, ומעתה לית ביה בל תשחית.

ד) גמ', קול בן לוי לוקה. כתב ר"ע מברטנורא (בשקלים פ"ה מא) דהמונה היה מלקה לויים וכהנים שנמצאו ישנים על משמרתם. והקשה המשנה למלך (פ"ח מבית הבחירה ה"ו), דהכא אמרינן קול בן לוי לוקה, משמע דרק את הלויים היה מלקה. ותירץ דלאו דווקא בן לוי, אלא כיון דהלוויים היו שומרים בכ"א מקומות והכהנים רק בג', היו השומעים תולים דהלוקה בן לוי דהא רובא נינהו, וכהנים נמי איקרו לויים, וכתב המשנה למלך (פ"ח מבית הבחירה ה"ו), דכן משמע מסתימת הרמב"ם שכתב (שם ה"י), ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים משמע דקאי נמי אכהנים, וכתב דיש לדחות, דהיה ממונה ומחור אף על כהנים אבל לא היה מלקה אלא ללויים, ובבאר שבע הביא שהרמב"ם בפירושו המשניות (שקלים פ"ה מ"א) כתב, הכהנים והלוויים היו שומרים וכו' והיה מחזיר עליהם וכו' מי שנמצא ישן מלקים וכו'. והתוס' יו"ט מדות (פ"א מ"ב) הוכיח מהמפרש דסובר דלא היה מחזר אלא על הלויים, דכתב מפתחות הר הבית בידו, משמע דלא היה לו מפתחות עזרה דלא היה נכנס לשם לבדוק הכהנים, וכתב היאירי נתיבות, דטעמיה משום דכהנים זריזים הם ואין צריכים לירוחו.

ה) גמ', אשריהם לראשונים שאפילו על אונס שינה עושין דין, תניא רבי אומר וכו'. הקשה הנזר הקודש, מה ענין דתוכחה דרבי להכא, וכתב דאתי למימר דהא דחובטו במקל היינו בגדר תוכחה, ולפי זה כתב דהא דאמרינן בערכין (טז): עד היכן תוכחה, רב אמר עד שיכהו, היינו דגם זה בכלל התוכחה להכותו ותו לא, נודלא כרש"י (שם) ד"ה עד שפירש עד שיקצוף על המוכיח ויכהו].

ו) גמ', שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם וכו'. ביאר הרנן לבוקר, דעל ידי התוכחה מתעורר האדם לתשובה, והיינו נחת רוח דדומה לקרבן שאמר ונעשה רצונו, וחזרת השכינה ומסתלק הרע.

ז) גמ', המוכיח את חבירו לשם שמיים. ביאר הרנן לבוקר, דהיינו דרוצה שיתרבה כבוד שמיים, לאפוקי ממוכיח לטובת עצמו שלא יענש מדין ערבות.

ח) גמ', המוכיח את חבירו לשם שמים זוכה לחלקו של מקום. ביאר העולת תמיד, דכתיב "כי לך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו", ואמרו אלמלא הקדוש ברוך עוזרו אין יכול ליצר הרע שמתחדש עליו בכל יום, ולהכי הוי חסד שמשלם כאילו עשה האדם הכל, וכל שכן דבעי סיעתא דשמיא בתוכחה, שיתן לו הקדוש ברוך חן דבלאו הכי לא ישמעו דבריו, ומסתבר טפי שינוכה משכרו, דלולא עזר ה' לא היה פועל מאומה, והוא מה שאמר דהמוכיח לשם שמים אין מתנכה משכרו, אלא זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא כאילו עשה הוא הכל בעצמו בשלמות.

ט) מפרש ד"ה איזו דרך, בתוה"ד, אלא הכי קאמר, דרך אחת מהדרכים שיבור לו האדם. ביאר העולת תמיד, דהוקשה לו דבאבות (פ"ב מ"א) אמר רבי "איזוהי דרך ישרה שיבור לו אדם כל שהיא תפארת לעושיה וכו'", והיאך קאמר הכא מילתא אחריתי, ועל כן אמר דזו אחת מהדרכים. אמנם המהרש"א (חידושי אגדות) כתב דהיינו הך, דלאהוב התוכחות היינו תפארת לעושיה ותפארת מן האדם, דטוב לו ומטיב נמי לאחרים שחוזרים על ידו למוטב. והרנן לבוקר ביאר, דקאי אגברא דמוכיחים אותו, דבעי שיהיו מעשיו תפארת לדעתו ויסכימו גם אחרים המוכיחים אותו שהם תפארת.

י) גמ', בזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש. הקשה התוס' ישנים (יומא כב). היאך רצין הא דרשינן בירושלמי (ברכות פ"א ה"א) מקרא ד"לא תעלה במעלות על מזבחי" דאסור לילך על הכבש אלא עקב בצד גודל. ותירץ, דהיינו דווקא בזמן עבודה כמו בהולכת אברים למזבח, ודלמא הכא לא מיקרי בעידן עבודה להכי שרי. עוד תירץ, דלמא היו רצין עקב בצד גודל.

אמנם בשיטה לרשב"י כתב, דמוכח מהכא להני תרי דיני דאי אין בעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות אמאי הוצרך לילך במחילות ולן בהר הבית. והקשה היאירי נתיבות, אמאי מאנו המפרש הרא"ש והרמב"ם בהאי ביאור. ותירץ, דאיכא למימר דלא נאסר מן התורה, אלא מעלה היא מדברי סופרים. **כה) גמ', למימרא דלא איבעיא ליה למיעל.** [משמעות דברי הגמ' דקפיד עליה שהכניסו כשהוא שם, וכן משמעות המפרש ד"ה רב ספרא] ובברכות (סב): איתא נמי להאי מעשה, והתם ליתא להני תיבות, אלא גרסינן "אלמא לאו אורח ארעא", ופירש רש"י (שם) ד"ה ובית הכסא, דמהכא ילפינן דאסור לדבר שם, וכן ביאר הרא"ש בסוגיין, והקשה בבאיור הגר"א (אורח חיים סימן ג סק"א), הא בהדיא אמרינן דלא איבעי ליה למיעל ולא בדיבורא תליא מילתא.

כו) גמ', ורב ספרא סבר דלמא מוסוכן הוא. כתב הרנן לבוקר, מדלא אמרינן סבר דעובר בבל שתקצו, מוכח דהא לא הוי טעמא להתירא, והיינו כשיטת התרומת הדרשן (סימן טז) דאיסור דרבנן דבל תשקצו נדחה מפני כבוד הבריות, וכן משמע מדאמרינן בכורות (מד): משתינים מים בפני רבים מפני הסכנה, משמע דבל תשקצו לא הוי התירא לכך ודוקא סכנה שרי ליה. נאולי יש לומר דהכא שאני, דבל תשקצו דחבריה לא הוי טעמא למידחי כבוד דידיה, ולהכי הווקעו לטעמא דסכנה, דודאי דוחה כבוד דידיה].

כז) גמ', עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן. פירש רש"י בברכות (סב): ד"ה הדרוקן, חולי המצבה הכרס ובכורות (מד): ד"ה חולי מעיים, והקשה הבאר שבע, מהא דאיתא בעירובין (מא): ששלושה מתים כשהן מספרין, חולי מעיים וחיה והדרוקן, משמע דתרי מילי נינהו. ותירץ, דאין כוונת רש"י ממש לחולי מעיים אלא כיון שכרסו צבה קרי ליה חולי מעיים. אמנם רש"י בעירובין (מא): ד"ה הדרוקן פירש דהיינו חולי הפה, והקשו המלא הרועים, (בסוגיין) וההגהות הב"ח (שם אות ב) מהא דבבבבת (לג): אמרינן אהדרוקן, שנאמר ומכות חדרי בטן, משמע דהויא בבטן ולא בשיניים.

דף כח ע"א

א) גמ', שלום עליך. כתב הראב"ד, דרבותיו הקשו היאך נתנו לו שלום הא אמרינן בברכות (יד). הנותן שלום לחבירו קודם שהתפלל כאילו עשאו במה. ותרצו דהתם בעומד בפתח ביתו ונותן שלום לכל העובר שם אבל הכא איירינן בפוגע בחברו בדרך. והראב"ד תירץ, דהתם בשהגיע זמן תפילה, אבל הכא דאכתי לא מטא זמנה שרי, וביאר היאירי נתיבות, דהא פשיטא דלאו כל שעתא אסור לומר שלום, ונחלקו במחלוקת המגן אברהם (אורח חיים סימן פ"ט סק"ו) והט"ז (שם סק"ג), אי האיסור מעלות החמה, והראב"ד סבר דמהנץ החמה אסיר והכא קודם נץ החמה, ואינהו סברי דמעלות נאסר. ובשיטה לרשב"י תירץ, שלא נותן לו שלום אלא אמרו לא יהא לבך מתפחד אלא שלום עלי, וכוונתו, דאיסור אמירת שלום היינו דוקא "ברכת שלום" בשמו של הקדוש ברוך הוא, ושלום דהכא ענין אחר הוא דהיינו שאומרים שהכל בשלמות והם שומרים והא שרי.

ב) גמ', שם. כתב הראב"ד דהקשו רבותיו, איך שרי ליתן לו שלום הא אמרינן במגילה (ג). דאסור ליתן לחבירו שלום בלילה דלמא שד הוא. ופירש רש"י סנהדרין (מד). ד"ה שמוא, דאסור משום דאין מוציאין שם שמים על המזיקין. ותירצו דלא חיישינן לשדים בעזרה דלא ניתן להם רשות להכנס לשם. והראב"ד תירץ לא חיישינן אלא בשאין מכירו והכא דמכירו שרי. ותוס' במגילה (שם) ד"ה חיישינן כתבו, דלא חיישינן לשד אלא בשדה חוץ לעיר דשכיחי מזיקין, אבל במקום שבני אדם מצוין אין לחוש, דאם לא כן, אדם שאומר בלילה תנו גט לאשתו היאך נותנים ניהוש שמוא שד הוא. ולדברי השיטה מקובצת לרשב"י (הובא באות הקודמת) דשלום דהכא לאו היינו ברכה, אתי שפיר.

ג) גמ', ורשות היה לו לשרוף כסותו. כתב הרא"ש, דלית ביה איסור בל תשחית משום דהפקר בית דין הפקר. והקשה בקונטרס לפני תמיד, וכי שרי להשחית הפקר, ועוד הקשה, מאי קשיא ליה הא אמרינן בשבת (קה): דלהטיל אימה שרי לאדם לשבר כליו ולית ביה משום בל תשחית. וביאר,

דאמר משקעא ליה היינו שהיה הכיור שקוע בתוך אותו הכלי וכשרצו פתוח פי אותו הכלי והיו מימיו שותתין לכיור כפי הצורך. וכתב שהוא דוחק, דהעיקר חסר מן הספר, וכן הקשה הראב"ד (שם) דבסוגיא דיומא מפורש כשיטת רש"י. וכתב הבאר שבע, דנראה דהרמב"ם גופיה חזר בו וביאר כרש"י, דכתב (פ"ה מבית מקדש הי"ד) מי כיור נפסלין בלינה, וכיצד היו עושין משקעין אותו במי מקוה או מעין ולמחר מעלין אותו, והקשה אמאי לא הזכירו הראב"ד בהשגתו. ובספ"ק משנה (פ"ג מבית הבחירה הי"ח) תירץ, דלא חזר בו אלא הא והא הוא. וביאר הנזר הקודש, דהוצרכו למוכני כדי שלא יחסרו מים לכיור. ועיין באבן האזל (פ"ג מבית הבחירה הי"ח).

(טז) מתני', עד שהיו שומעין קול העץ שעשה וכו'. איתא בזבחים (כא:): דלכולי עלמא אין מי כיור נפסלין עד עלות השחר, ורבי יוחנן סבר דכבר בערב משקיעין את הכיור, כדי שהבא לקדש ידיו קודם תרומת הדשן, ימצאהו משוקע ויזכור לשקעו שוב שלא יפסל בעמוד השחר, ורב חסדא סבר דלא החמירו בו כל כך, אלא המקדש ידיו לתרומת הדשן כשגומר לקדש משקעו במים. ולרבי יוחנן דסבר שמעו קול העץ וכו' היינו מה שהרימו מהבור, ולרב חסדא שמעו הקול שהשקיעו במים, ומקשי בשלמא להעלותו בעי מוכני, אבל לשקעו אמאי בעי מוכני, ומשני דאין הכי נמי דהוי מצי לשקעו בלא מוכני, ומשקעו במוכני כדי שישמעו הקול ויודרו. ומקשי למאי בעי לתקנת השמעת קול, האיכא גביני דהוי מכריז "עמדו הכהנים לעבודתכם ולויים לדוכנכם", ומשני תרי הכירי הוו עבדי דשמע מהאי אתי דשמע מהאי אתי. [נמצא דלרבי יוחנן לא הוית תקנת השמעת קול אלא דכך הוה, אבל לרב חסדא תקנתא היא כדי שיודרו כהנים ויבואו].

(יז) מתני', חותה את המאוכלות הפנימיות. איתא בירושלמי יומא (פ"ב ה"א ט.), "אשר תאכל האש" יכול עצים, תלמוד לומר עולה, אי עולה יכול אברי עולה, תלמוד לומר אשר תאכל האש, הא כיצד חותה מן המאוכלות הפנימיות ויורד. וכן הוא בתורת כהנים (צו פרשה א פ"ב ה"ד). וביארו הפני משה (ירושלמי שם) והבאר שבע, דתרומת הדשן היינו איברי עולה שנתעכלו, וכן כתב הריטב"א (יומא כ:), וכתב היאור נתיבות, דיש לעיין במפרש הרא"ש והראב"ד דסתמו דבריהם ולא פירשו ממה היה.

(יח) מתני', שם. איתא ביומא (כד). תני רב חייה נאמר כאן והרים את הדשן ונאמר להלן והרים (ממנה מלא קומצו), מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו, ופירש רש"י (שם) ד"ה תא שמע, דודאי לא בעי שיקמוץ דהא לא שייכא בגחלים רותחות, אלא ילפינן דלא יפחות מלא קומץ ואם רצה להוסיף יוסיף. וכתב הבאר שבע בסוגיין, דיכול להוסיף עד מחתה, ועיין רש"י תמורה (לד). ד"ה כו. וכתב בהגהות הגר"א (שם אות ו) דאפשר דמשמע מרש"י, דדינא דתרומת הדשן אסור בהנאה דווקא לשיעור קומץ, ורש"י בזבחים (פז): ד"ה היו כתב, דהיו תורמין מלא מחתה, וכן כתב בפסחים (כו). ד"ה תרומת הדשן, וכתב הרש"ש פסחים (שם) דמלא מחתה לאו דווקא, ושיגרא דלישנא הוא אגב שיעור גחלים דיום הכיפורים. אמנם המאירי יומא (כו). כתב, דשיעורה הוי לפחות מלא מחתה בכל יום, וביאר (שם כד) דכיון דבקומצו ממש אי אפשר דהרי גחלים הן, על כרחך מלא קומצו מרווח הוא שאם בא להוסיף מוסיף והוא מלא המחתה. והרנן לבוקר כתב, דקומץ יש לו שיעור למטה דהיינו לא פחות משני זיתים כדכתב הרמב"ם (פי"ג ממעשה הקרבנות ה"ב), אבל אין לו שיעור למעלה כדכתב הרמב"ם (שם) "הרחיק אצבעותיו פסולה", משמע דאי הוי קומץ גדול בלא הרחקת אצבעות כשר, וכתב ומסתברא דילפינן דומיא דקומץ שלא יהא מבורץ, הכא נמי בעינן שתהא המחתה מחוקה ולא גדושה.

(יט) מתני', רחוק מן הכבש שלושה טפחים. כתב הראב"ד, דכך קיבל משה מסיני, והתפארת ישראל (יכין אות סג) ביאר, דהיינו כדי שלא ישחיר הדשן את כותל הכבש, וכתב היאור נתיבות, דלכאורה אויל לשיטת המפרש ד"ה צבר, דתרומת הדשן לא נבלעת שם, להכי חייש שישחיר כותל הכבש. והרנן לבוקר כתב הטעם, דכיון דבעינן להרחיק התרומה מהמזבח, ראוי להרחיקו גם מן הכבש ג' טפחים דליפוק מתורת לבוד.

(כ) מפרש, ד"ה עד, לגלגל שכבר שקעוהו מבערב כדי לא יפסלו מימיו. כתב

(יא) גמ', כל הקודם את חבירו בתוך ד' אמות זכה. כתב רש"י יומא (כב). ד"ה וכל, דזהו גורלם [דהיינו דאף מעיקרא היה דינם בגורל והוא גורלם]. ואיתא בספרי (במדבר פי"ח פ"ח) "ועבדתם" שומע אני מעורבבים, תלמוד לומר "עבודת מתנה" מה מתנה בפייס אף עבודה בפייס. וכתב החינוך (מצוה שפט) דכהן שזכה בפייס ומסייע לו חבירו כהן, חייב המסייע מיתה.

(יב) גמ', הממונה אומר להם הצביעו וכו'. [דהיינו הוציאו אצבעותיכם], ומקשינן ביומא (כב): ונימניהו כל דהו ואמאי מונים באצבע, ומשני אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב בשמואל (א פט"ו ופ"ד) וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים, רבי אליעזר אומר עובר בלאו, דכתיב בהושע (פ"ב פ"א) "והיה מספר בני ישראל אשר לא ימד", רב נחמן בר יצחק אמר בשני לאוין שנאמר "לא ימד ולא יספר". והא דשרי באצבע, ביאר הכלי חמדה (שמות פ"ל פ"ב), כיון דכתיב בשמות (פ"ל פ"ב) "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו". משמע דווקא ראש או אבר שהנשמה תלויה בו אסור למנות אבל אצבע שרי.

(יג) גמ', הממונה אומר להם הצביעו. פירש רש"י ביומא (כב). ד"ה הצביעו, הוציאו אצבעותיכם כל אחד יראה באצבעו. והטעם כדאיתא שם דאסור למנות את ישראל ולמנות אבר אחד מותר. ועיין בבאר שבע שהקשה אהא דאמר ר' יצחק ביומא (כב:), דאסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, שנאמר ויפקדם בטלאים, ואמאי לא ילפינן ממשא רבינו שהוצרך למנות את ישראל על ידי מחצית השקל, ומפורש בפסוק ולא יהיה בהם נגף בפקוד וגו' דמשמע ששולט עין הרע במנין להביא נגף. וכן הקשה שם המהרש"א, ותירץ, דאפשר לפרש דולא יהיה בהם נגף קאי על חטא העגל, דהיינו שעל ידי מחצית השקל יתכפר להם חטא העגל, אבל במנין דשאלו דילפינן מיניה, לא הוזכר כפרה, ועוד דכיון שהכל בא משל שאול, אין אדם מתכפר בדבר שאינו שלו. והעיון יעקב שם תירץ, דמנין דפרשת כי תשא היה שלא לדבר מצוה, וכמו שכתב רש"י (שם) "כשתחפוץ לדעת מניינם", אבל קרא דויפקדם בבוק היה לצורך מצוה שיצא למלחמה, והחק נתן תירץ, דמקרא דמשה חזינן שאסור למנות את כל ישראל, אבל במנין דשאלו שמנה רק את היוצאים למלחמה, חזינן דגם חלקם אסור למנות. וכן תירץ השפת אמת שם. ועיין באור החיים (ריש כי תשא שמות ל, יב) דעל ידי שקלים שרי אפילו שלא לצורך מצוה. ומה שהותר על ידי אצבע כתב בכלי חמדה שמות (עמוד 288) דבתורה נזכר "ראש". ועיין בשו"ת כתב סופר (י"ד סימן ק) בשם אביו, דליכא למימר דאצבעות לא הוי כגוף האדם. ועיין בכתב והקבלה (שמות לח, כא). ובהעמק דבר (בפרשת פקודי שם). ועיין עוד באגרות משה (יור"ד ח"ו).

(יד) גמ', היו שנים שוים. וביומא (כב). הגירסא היו "שניהם" שוים. והרש"ש והשפת אמת הקשו שם אהאי גירסא. וכתבו דבאמת העיקר כגירסתינו. והנה בגבורת ארי שם הקשה ארש"י שם ד"ה ואם היו שניהם, שכתב דבכהאי גוונא חזרו כולם להטיל גורלות, מנא ליה הא, דאפשר דרק אותם שנים חוזרים לגורל אחר. ובתוס' יו"ט שם כתב, דמדתנן ואם היו "שניהם" שוים, משמע כפירוש רש"י דכולם נכנסו למנין, דאי לאו הכי הווי ליה לומר אם היו שוים. לכך הסיק דאין הכי נמי, אם היו מתפשרין ביניהם לא היו חוזרין לפייס, ורק כשלא התפשרו חוזרים כולם לפייס. (ועיין במחצית השקל סימם קלב סק"ב).

דף כח ע"ב

(טו) גמ', מוכני לכיור. עיין מפרש ד"ה עד. איתא ביומא (לז). מאי מוכני, אמר אביי גילגלא דהוה משקעא ליה. ופירש רש"י (שם במשנה) ד"ה מוכני, דהוא גלגל שעל ידו היו משקעין את הכיור בבור, שיהיו מימיו מחוברין למי כיור שלא יפסלו בלינה וכן ביארו הערוך (ערך מכין) ור"ע מברטנורא (יומא פ"ג מ"ז). אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ג מ"ח) ביאר, דמוכני הוא כלי סביב לכיור שלא נתקדש בקדושת כלי שרת, ושם היו מניחים את המים תמיד כדי שלא יתקדשו ויפסלו בלינה, והיו שותתין המים מן המוכני לכיור כדי הצורך. וכן כתב בהלכות (פ"ג מבית הבחירה הי"ח). וכתב הבאר שבע, דלדידיה הא דקאמר בגמ' דיומא "גלגלא" היינו כלי עגול סביב הכיור ומאי

ברש"ש שהקשה **מיומא** (מה:): שסידרו גם על הסובב, ודלא **כרמב"ם** (ועיין נמי בפ"ב מתמידין ומוספין הי"ג), וכן מבואר **בתוס'** (שם) ד"ה **סודרן**. ובכך ביארו **התוס'** (שם) הטעם דאין נפסלין בלינה, דסובב דינו כמזבח, וככבש. עוד כתבו דעשו כן, משום דיש איסור להוריד איברים מהמזבח ורק אם מסדרם על הסובב והמזבח לא חשיב הורדה. ו**בגבורת ארי** (שם במילואים) הקשה, דהא איכא מאן דאמר **בזבחים** (פז), דאף דהאברים נמצאים בראש המזבח לינה פוסלתם, ואם כן מאי טעמא סודרן על גבי כבש וסובב, ועיין שם שדן דאף דלינה תפסלם, מכל מקום תועיל הנחתם שם, לדינא דאי עלו לא ירדו דגם בהן שייך דינא דמזבח מקדש פסולים.

כז **מתני'**, **תפוח היה באמצע המזבח**. כתב **המפרש ד"ה תפוח**, ועוד וכו' הנקרא תפוח ע"ש שהיה עגול כתפוח או גבוה. ו**הראב"ד** כתב (בפ"ב מתמידין ומוספין הי"ז), שהיא טבלה מרובעת שהיתה על גבי המזבח כ"ב על כ"ב, ואותה אמה היא השלמת עשר אמות לגובה המזבח, ונקראת תפוח על שם שהיתה גבוהה על כל סביבה, וטבלה זו היתה קצוצת קרנות כעין עגולה כדי להרויח מקום המערכה וכל דבר שהוא גבוה ועגול נקרא תפוח. ו**בבאר שבע** דן הרבה בדבריו, והקשה עליו **ממעילה** (ט). דאיתא הנהנה מאפר "התפוח" מעל, ולראב"ד הוי ליה למימר מאפר שעל גבי התפוח, עיין שם. ו**במאירי** כאן כתב, אמצע המזבח היה נקרא תפוח, מפני שהיה נמוך מעט בעיגול והיו צוברין וכו' ועושיין אותו כרי באמצע מקום המערכה כעין תפוח. **כח** **מתני'**, **שם**. עיין **בחשק שלמה** שדן על פי דברי **הרמב"ם** (פ"ב מתמידין ומוספין הי"א) ו**הראב"ד** (שם), אי הוצאת הדשן היתה בכל יום או רק כשרבה האפר מעל גבי המזבח.

דף כט ע"א

א **מתני'**, **לא נתעצל**. כתב **המפרש ד"ה לא נתעצל**, דאף דהווי נוי למזבח, לא נתעצלו מלהוציא. ו**בחזק נתן** דייק דמדברי **הרמב"ם** (בפ"ב מתמידין ומוספין הלי"ד) מוכח דמפרש דקאי אהוצאת הדשן לאחר שכבר הורידוהו למטה מעל גבי התפוח. והרבותא, יש לומר כדכתב **בתפארת ישראל** (יכין אות טו), דאף דהדישון אינה מלאכה מכובדת כל כך דלא הפיסו עליה, אפילו הכי לא נתעצלו. ועל מה שכתב המפרש "מי שמוטל עליו לעשות" תמה **בחזק נתן**, הלא אין פייס בהוצאת הדשן. ו**בבאר שבע** כתב, דרצה לומר מי שקיבל עליו מנדבת לבו לעשות.

ב **מתני'**, **החלו מעלין בגזירין**. ביאר **הר"ע מברטנורא**, דהיינו שני גזירי עצים דתמיד של שחר, דכתיב "וביער עליה הכהן עצים בבקר בבוקר" משמע שטעונה שני עצים, והקשה **העולת תמיד**, הא מהאי קרא ילפינן **ביומא** (כו). **דכהן אחד** מסדר שני גזירין דתמיד של שחר והיאך תני הכא "החלו" לשון רבים. ו**תירץ הבאר שבע**, דדין כהן אחד היינו דווקא בהנחת הגזירין, והכא בהעלאה איירי דהיו מסייעין לו, כי לא היה יכול להעלותם לבדו. אמנם **המאירי** (יומא שם ובסוגיין) כתב דאף להעלותם היה זכאי לעשות ביחיד. ו**תירץ הנזר הקודש**, דהיו מסייעין לו סיוע כל דהו ועל כן מיקרי עבודת יחיד. ו**העולת תמיד** הוכיח מקושייתו, דהכא לאו בשני גזירין דתמיד עסקינן אלא בסידור המערכה, כדקתני "החלו וכו' לסדר המערכה", וכתב דאכתי קשה אמאי לא איירי הכא בשני גזירי עצים דתמיד.

ג **מתני'**, **עץ שמן**. ביאר **ר"ע מברטנורא**, דהיינו עץ העושה שמן אפרסמון, ואף דעץ מאכל הוא אין בו צורך כמו גפן חוית, להכי הדליקו בו. אבל **המהרי"ק** (פ"ו מאיסורי מזבח הי"ג) כתב, דמין עץ הוא ודולק כנר. ו**הרנן לבוקר** כתב, דמדברי **המפרש ד"ה עץ שמן**, משמע דאילן סרק הוא.

ד **מתני'**, **שהיו מציתין את האליתא משם**. עיין **במפרש ד"ה שהיו**. אמנם **השיטה לרשב"י** ביאר, דהיינו שפופרת של ברזל שהיו נופחין בו את האש, משום דגנאי הוא לכהן לשחות ולנפח בה, וכעין זה כתב **התוס' ר"י יומא** (כד:): דהיינו שפופרת של קנה, ובר"ח **יומא** (מה). כתב, שהיתה מנחשת. ו**הרמב"ם בפירושו המשניות והמאירי** ביארו, דהיינו גחלת גדולה שממנה מדליקים עצי המערכה.

ה **מתני'**, **מחזירין אותן למערכה**. כתב **ר"ע מברטנורא**, ונשרפין שם בצידי

רש"י ביומא (לו). ד"ה **מוכני**, ולא כבוד קדשים הוא ליפסל מים קדושים. והקשה **האבן האזל** (פ"ג מבית הבחירה הי"ח), אמאי בעי לטעמא "דכבוד", תיפוק ליה דאסור לפוסלם משום מצוות שמירה, כדילפינן **בבכורות** (לד). מדכתיב משמרת תרומותי דאיכא מצות שימור בתרומה, וכתב **הרמב"ם** (פי"ב מתרומות הי"א) דאסור לטמא את התרומה **בשאר הקדשים**, וכן כתב (פי"ח מתרומות הי"ב) אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טומאה שהרי פוסלן. ו**תירץ**, דיליף שימור דתרומה מדכתיב "בכל קודש לא תגע", ומדאפקיה לאכילה בלשון נגיעה מוכח דאיכא איסור לטמאותו, ולהכי סבר דהאיסור הוא דווקא לטמא, אבל לפוסלו בלינה אינו איסור אלא חסרון כבוד, ועיין **שמועת חיים** (יומא לו).

כא **מפרש ד"ה צבר**, **בתוה"ד**, דמוהשליך דכתיב במוראה ונוצה דייקנין וכו' וקים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מעשרים אמה. כתב **הרנן לבוקר**, דטעמא דמשליכים אותה משום דאית בה גול שאוכלים העופות, ושיעורא דעשרים אמות היינו שיעור דלא שלטה בה עינא. ועיין **בבאר שבע**.

כב **בא"ד**, אבל תרומת הדשן נראה לי דלא היתה נבלעת. וכן כתבו **התוס' בזבחים** (סד). ד"ה **דישון** בשם **רבנו תם**, אמנם **ברש"י בזבחים** (מו). ד"ה **והרי**, ו**בפסחים** (כו). ד"ה **תרומת** כתב, דאף תרומת הדשן נבלעת.

כג **בא"ד**, ואם איתא דתרומת הדשן כמו כן נבלעת הוי ליה לאחשוביה. **התוס' בזבחים** (סד). ד"ה **דישון** כתבו אותה ראה בשם **רבנו תם**, ו**רבי יום טוב** דחאה, דהכי נמי אשכחן **בתורת כהנים** (ויקרא פרשה ט) גבי בית הדשן, דנעשה למוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה, והשמיטו תרומת הדשן, אף דודאי היה עמהם כדאמר התם ובתמיד.

כד **בסוה"ד**, ואמרינן בכריתות ושמו מלמד שטעונין גניזה דאסור ליהנות מתרומת הדשן. [ואי נבלע אימת גונוזו והיאך משכחת בו הנאה]. אמנם **בתוס' זבחים** (סד). ד"ה **דישון** כתב **ריב"א**, דשמא לא היה נבלע מיד. [ולכאורה מוכח כן, דהא גבי דישון מזבח הפנימי ומנורה נמי תנן **במעילה** (יא): דלא נהנין ולא מועלין, אף דכולי עלמא מודו דנבלעין. (ש.מ.)]. והקשו **תוס' בזבחים** (סד). ד"ה **דישון**, אמאי בתרומת הדשן מועלין כדאמרן **בזבחים** (מו). ובדישון מזבח ומנורה תנן **במעילה** (יא). לא נהנין ולא מועלין. ו**תירץ רבינו תם** דדישון מזבח ומנורה נבלעין ותרומת הדשן אינו נבלע. וביאר **הנזר הקודש** (בסוגיין), דהני דנבלעין מיקרי נעשית מצוותן ומשום הכי אם יוציאם לא יעבור במעילה, מה שאין כן תרומת הדשן דלא נבלע לא מקרי נעשית מצותן ולהכי מועלין בו, והוכיח מהכא דאף דנעשית מצותן **בידי שמים** מפקיע קדושה. אמנם **ריב"א** תירץ, דמסברא פקעה מתרוייהו הקדושה, ושאי תרומת הדשן דילפינן ליה מ"ושמו" דבקדושתיה קאי.

כה **מתני'**, **מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור**. עיין **מפרש ד"ה מיד**. ו**בקרית ספר** (פ"ב מתמידין ומוספין הי") ביאר, דמקדשים ידיהם ורגליהם מפני שצריכין לעלות למזבח, וכתיב "או בגשתם אל המזבח" וכן כתב **הרמב"ם בפירושו המשניות**, דבר תורה הוא שאין קרבין למזבח ולא לשום דבר מן העבודות אלא לאחר קידוש ידיים ורגלים. וביאר **המקדש דוד** (סימן לב סק"א), דבעבודה חזינן דכהן בלא קידוש ידיו ורגליו פסול משום זרות, וכמו שכתבו **תוס' יומא** (כג:): ד"ה **יש**, דאין זר קרב לגבי מזבח, להכי אין כהן קרב בלא קידוש ידיו ורגליו.

פרק ראווה אחו

כו **מתני'**, **בסובב על הכבש**. פירשו **הרמב"ם בפירושו המשניות והר"ע מברטנורא**, על הכבש שכנגד הסובב, דהיינו שלא הניחו כלל על הסובב. ו**בשיטה מקובצת** (אות ח') כתב, בסובב "ועל" הכבש. ו**בחזון נחום** ביאר, דהיינו או על גבי הכבש. וכן פירש **המפרש ד"ה סודרן בכבש**. ו**בחזק נתן** הביא דכן איתא להדיא **בתורת כהנים** (ספרא צו פרשה א, ד). ו**הבאר שבע** כתב, שסודרין אותן בסובב, וכשאין הסובב מחזיק סודרין אותן על גבי הכבש, וכן משמע מדברי המפרש. ו**במלאכת שלמה** הביא גירסא "בכבש על גבי הסובב", ו**כרא"ש**, שאם אין הכבש מחזיקן סודרן על הסובב. ועיין

גוזמא. ו**תירץ בשם בנו**, שחשבון זה יתכן במציאות אבל לא הוצרכו לכל כך הרבה כהנים. וקצת צריך עיון **מרש"י** הכא דמשמע דמנין ג' מאות הוא הגוזמא. אמנם **בקול אליהו** (שמות פרק כה פסוק י) הביא, **דהשואל ומשיב** (מהדורא ג ח"ג סנ"ב) כתב בשם הגר"א דהגוזמא קאי על השמונים ושנים ריבוא. וכן כתב **בהר המוריה** (הלכות כלי המקדש פרק ז ה"טז). **ובבאר שבע** (תמיד כט): הביא דברי הרמב"ם (בפירוש המשניות שקלים שם) דלשון הנאמר בפרוכת כאן הבאי הוא וגוזמא, והקשה, הא כתב (בפ"ז מכלי המקדש ה"טז) שהיתה פרוכת נעשית מעשרים וארבעה חוטיין ונארגת על שבעים ושנים נירין ועביה טפח, דהיינו דאינו גוזמא. וכן הקשה **בחק נתן**. ועיין **בערוך** ערך גוזמא דכתב, דהיינו דלא היה נראה כמה כהנים הן, והיו נראין כמו קהל רב.

(ג) **מפרש ד"ה ומשמונים**, נערות שלא באו עדיין לכלל נידות. עיין **שיטה מקובצת** (אות ט) **ור"ע מברטנורא** (פ"ה מ"ה) הביא גירסא ומשמונים ושנים **ריבוב** היתה נעשית. **ורש"י חולין** (צ): **ד"ה ומשמונים** ביאר, דהיינו שמונים ושתיים ריבוא חוטים. **והרא"ש והרמב"ם בפירוש המשניות** (תמיד פ"ג מ"ח) בארו, דשמונים שתיים ריבוא דינרים הוציאו עליה.

(ד) **מפרש ד"ה ושתיים עושים**, שצריך ב' פרוכות כנגד אמה טרקסין. **והרא"ש** הביא יש שפרשו, דהויא לפתח האולם דגבוה ארבעים ורחבו עשרים, והא דנצרכו לשתיים היינו משום שהיו משחירין מעשן הקטורת, **ורש"י בחולין** (צ): הביא להני תרי לישני, וביאר **המהר"ם שוף** (שם), דלמא הני תרי לתרוייהו חד לקודש הקדשים ואידך לפתח אולם. **ובפסקי תוס'** כתב, דבעו שתיים דאי טמא חדא ישתמש בשניה, ונסתפק **הרנן לבוקר**, אי מוכח דסבר דהכא בפרוכת דפתח אולם איירי, ולהכי נייד מטעמא דמשום אמה טרקסין בעינן תרי, או דלמא סבר דבפתח קודש הקדשים הוי וסבר דחדא היתה, להכי הוצרך לטעמא דטומאה.

(טו) **מפרש ד"ה ושלוש מאות**, **בתוה"ד**, לפי שאי אפשר לאורגן בטהרה שלא תהא נדה אחת מן הנשים וכו'. הקשה **הבאר שבע**, מאי איכפת לן דארגה בטומאה, הא כל שלא נגמרה מלאכתה לא מקריא כלי ואינה מקבלת טומאה. ותירץ, דלמא כוונתו, דחיישינן שעם גמר מלאכתם שעדיין היה בידה, פירסה נדה וטמאתו ולא אדעתה, וכתב דאין זה במשמעות לשונו כלל והעיקר חסר מן הספר, וכתב דאיכא לפרושי דחיישינן להא דאמרינן **בחהגיגה** (כג): דלמא קודם גמר מלאכה דלא קפיד (משום דאין מקבל אז טומאה) נפיל רוקא דעם הארץ עליה, ובגמר מלאכתו אכתי הוי לח מחמתו ונטמאת הפרוכת.

(טז) **בא"ד**, שם. הקשו **התוס' בביצה** (יד): **ד"ה מפני**, מאי שייכא בה טומאה, הא וילון אמרינן דטמא משום שהשמש מתחמם כנגדו, והאי טעמא לא שייכא בפרוכת דאסור ליהנות הימנה. ותירצו, **דבסוכה** (ז): ילפינן מדכתיב **בשמות** (פ"ל פ"ג) "וסכות על הארון" דכייף לפרוכת על גבי הארון להכי הוי אוהל ומקבל טומאה, עוד תירצו בשם **רבי שמואל מאיברא**, דהוי כלי משום דבעת שנושאינן ממקום למקום היו מניחין הכלים בתוכה. **והראב"ד** תירץ, דכלי של איסור הנאה אף על פי שאסור ליהנות הימנו, כיון דבלא האיסור הוי ראוי לשימוש חשוב כלי. וכתב **העולת תמיד**, דתירץ קמא דתוס' שייך דווקא אי נימא דהכא בפרוכת דקודש הקדשים איירי, אבל אידך תירוצא שייך אף בפרוכת דפתח אולם.

(יז) **מפרש**, **ד"ה ארכה**, **בתוה"ד**, ואין נראה לי לומר וכו' שאותן שתי פרוכות היה כל אחד עוביו טפח לפי שצריך הכהן להלך בין אותן שתי פרוכות וכו'. וציין **הרש"ש לתוס' ביומא** (כא): **ד"ה ועבדו**, דכתבו דפרוכת פנימית היתה מסוף אמה טרקסין ולפנים, וכתב דלדידיה אתי שפיר דכיון דהאי אמה הויא בת ששה טפחים כשאר אמות הבנין, אף אי ירד טפח אחד בפרוכת חיצונה, אכתי איכא חמשה טפחים רווח. **והרנן לבוקר** הביא **דרש"י** (שם) **ד"ה ועבדו** כתב, דתרי הפרוכות לא הוו בתוך האמה אלא מצדי האמה והיתה אמה פנויה, ומסתמא כן סבר המפרש בפירוש קמא.

(יח) **בא"ד**, שם. הקשה **היעב"ץ**, מאי בעי הא אפילו נימא דתרוייהו יחד הוו טפח דכל אחת חצי טפח הויא, אכתי אמה לא הויא דנתמעט טפח על ידי

המערכה גדולה. וכן כתב **הרמב"ם** (בפ"ב מתמידין ומוספין ה"ה), נותנין אותן בצדי מערכה גדולה. ועיין **במהר"י קורקוס**, שביאר דסבר דעברו הכי על מנת שתשאר אמצעה פנויה. **ובחידושי רבי אריה לייב מאלין** (ח"א סימן כ' סק"ב) ביאר, דסבר, דקובע להם מקום בפני עצמן במערכה, דכיון דאין להם שייכות עם קרבנות היום אי אפשר שיתנם על מקום אברי התמיד עיין שם. ועיין נמי נה שביאר **במקדש דוד** (סימן ה' סק"א ד"ה ולפ"ז).

(י) **מתני'**, שם. ממתניתין משמע דזמן החזרת האברים על גבי המערכה, היה קודם תמיד של שחר. וביארו הראשונים וכן **הבאר שבע**, דאף דאמרינן (כח): אין לך דבר קודם לתמיד של שחר, החזרת האברים טפילה לעבודת היום שלפניה. אמנם **המפרש בד"ה מחזירין**, כתב "לאחר שהקטירו אברי התמיד דאין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו קודם אברי התמיד", והקשה **בבאר שבע**, מהא דאיתא **בסנהדרין** (מט): דבמתני' תמיד יש סדר למשנה, ולפי זה משמע שהחזירו קודם הקטרת התמיד. ותירץ **בנזר הקודש**, דהא דמס' תמיד נשנית על הסדר, היינו רק לענין מה ששייך לתמיד של שחר, אך החזרת אברים דשייכא לתמיד דבין הערביים לית לן בה.

(ז) **מתני'**, **והציתו שתי מערכות באש**. הקשו **התוס' ביומא** (מה): **ד"ה רבי יוסי**, אמאי קתני שתי מערכות הא רבי יוסי סבר דבכל יום היו מסדרים שלוש מערכות, **ובזבחים** (נח). מוקי למתניתין דילן כרבי יוסף. ותירץ, דלעולם שלוש הוו, והכא דלא חשיב אלא הנך תרתין, משום דדמו להדידי ומציתין אותן יחד ומחד קרא ילפינן להו.

(ח) **מפרש**, **ד"ה כל העצים**, כלמר רוב עצים כשרים. אמנם **הרמב"ם** (פ"ז מאיסורי מזבח ה"ג) כתב, "כל העצים כשרים, ולא היו מביאין של זית וגפן משום ישוב ארץ ישראל". וביאר **הרנן לבוקר**, דלכתחילה לא יהו עוקרין זית וגפן משום ישוב ארץ ישראל, אבל עם נעקרו כבר, כולם שוים בכשרות ואתי שפיר דהוי בל כפשוטו. נאמנם המפרש לשיטתו **לקמן** (עמוד ב') **ד"ה רב אחא**, דכולי עלמא מודו דגפן זזית פסולים אף בעקרו כבר, משום דאית בהו קשרים, ולדידי על כרחך היו רוב].

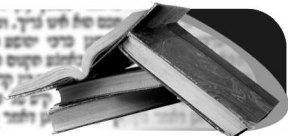
דף כט ע"ב

(ט) **גמ'**, **מביא ותולה בה**. כתב **הרנן לבוקר**, דהאי תולה בה לאו בזר איירי, דהא אמרינן **ביומא** (מה) דאפילו למזבח אסור לזר להתקרב, כל שכן לגפן שהיתה לפנים ממנו, ולמאן דאמר **בזבחים** (נח): דקדושת אולם והיכל חדא היא, ואף כהן אסור להכנס לאולם ביאה ריקנית אלא לעבוד או להשתחוות דהוי צורך עבודה, כדכתבו **בתוס' מנחות** (כוז): **ד"ה להיכל**, הכא נמי לא הותר לכהן להכנס כדי לתלות על הגפן, אלא כשנכנס להשתחוות היה תולה בה.

(י) **גמ'**, **בשלושה מקומות דברו חכמים בלשון הבאי**. עיין **רש"י חולין** (צ): **ד"ה שלוש מאות**, דכתב שהוא גוזמא. וכן כתב **הרשב"ם בפסחים** (ק"ט). **ד"ה משאוי שלש מאות פרדות**, דכל שלוש מאות שבש"ס לאו דווקא, וגוזמא נקט. וכתבו **הענף יוסף והתורת חיים** (חולין), דהיינו חכמי המשנה, אבל חכמי הש"ס אשכחן טובא דדברו בלשון גוזמא. ועיין **באמת ליעקב** (חולין) שהעיר אמאי בכל מקום דנקט לשון גוזמא, נקט מספר ג' מאות". ועיין מה שכתבנו במסכת חולין שם אות כא והלאה.

(יא) **גמ'**, **ונמנו עליה שלוש מאות כהנים לפנותה**. כתב **הרנן לבוקר** בשם **שו"ת מנחם עזריה** (סימן עג), דרצה לומר דהתנדבו ביום אחד הרבה כשיעור דאי היו תולים אותו היו צריכים שלוש מאות כהנים לפנותה.

(יב) **גמ'**, **ושלוש מאות כהנים מטבילין אותה**. פירש **הענף יוסף** בשם **הגר"א**, דהוי קרוב לשלוש מאות כיון דארכה ארבעים ורחבה עשרים הוי בהקיפה מאה ועשרים אמות, וכדאמרינן **במנחות** (צב). אמר רבי יהודה דאמת כלים ה' טפחים, וכן פסק **הרמב"ם** (פ"ב מבית הבחירה ה"ו), נמצא שש מאות טפחים בהקיפה, וכולם רצו לזכות במצוה ולא יכלו לזכות בה אלא שלוש מאות כהנים, משום דבשתי ידים איכא שני טפחים, והא דהוי גוזמא משום שבקרנות לא יכלו שני כהנים לתפוס ונחסר מעט משלוש מאות. וכן הביא **בתפארת ישראל** (שקלים פ"ח מ"ד בועז ד), והקשה, הא הכא איתא דהוי

הדרג היומיומי

מסכת תמיד דף כט - דף ל

כב אייר - כג אייר התשע"ב

מערכה זו גופה, ואמרינן דלחכי מניח ראשיהם למזרח משום דמניח במזרח קיסמים דקים להבעיר העצים, וראשיהם נוחים טפי להדלק לפי שדקים הם. ועוד, כיון שהוא פתוח שם נוח לידלק.

פרק אמור להם הממונה

ד) **מפרש ד"ה בואו, בתוה"ד**, וכל עבודות התמיד שחיתו וזריקתו לא היתה אלא אחר דישון מזבח הפנימי והמנורה. אמנם **הרמב"ם** כתב (פ"ו מתמידין ומוספין ה"ב), דמדשן את המזבח בשעה שהשוחט שוחט את התמיד, והקשה **הלחם משנה**, דמסדר המשנה לא משמע כן, דהכא תנן לדישון המנורה ומזבח הפנימי, ולא היו כופתין את הטלה בפרק רביעי תנן ליה, וכן הוכיחו **תוס' ביומא** (יד). ותיירץ, **דביומא** (שם) אמרינן דמתניתין דילן רבי שמעון היא, ופליגי רבנן דאבא שאול עליה, והרמב"ם פסק כוותייהו. עוד תירץ, דבמתניתין נמי איכא למשמע דשחיתת התמיד אינה אחר דישון מנורה והמזבח, דתנן **לקמן** (עמוד ב) לא היה השוחט שוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, משמע דכששמע שנפתח שוחט לאלתר, והא דהקדים בסדר המשנה דישון מנורה ומזבח לשחיתת התמיד לא דק, ולא חייש שנטעה דכבר השמיענו בקול שער הגדול דלא מקדים דישון מזבח והמנורה. והקשה אכתי מהיכי תיתי לרמב"ם דבאותה שעה קעביד לתרוייהו דלמא קודם דישון היה שוחט התמיד. ותיירץ, דמדלא קאמר אביי בסדר המערכה אימת נשחט התמיד, מוכח הכי, דלא תני ליה, משום דלא איירי אלא בדבר הקודם והמאוחר, ושחיתת התמיד דהוי עם הדישון לא תני ליה. **ובחידושי הגר"א** (על המשנה) כתב, דשחיתת וקבלת התמיד קדמה לדישון, וזריקתו אחר הדישון הוי. (וכן משמע **ביומא** (יד). דקאמר דישון קודם לזריקת התמיד).

ה) **מתני', מי השוחט**. כתב **ר"ע מברטנורא**, דאף דשחיטה כשרה בור תקנו בה פייס, משום דתחילת עבודה היא וחביבא עלייהו, ולהכי נמי חיישי דלמא אתי לאנצויי עלה ואתי לידי סכנה.

ו) **גמ', מדשן את המנורה**. ור"ע **מברטנורא** כתב, דהא דלא הוזכר מי מדליק, כיון שהזוכה בדשן הוא המדליק. **וברמב"ם** (פ"ג מתמידין ומוספין ה"ב) כתב, והדלקת הנרות היא הטבתם. ועיין **בתוס' רי"ד**, דמנה פייס בפני עצמו להדלקת הנרות. ונבאמת דתליא בפלוגתת **הרמב"ם** ו**ראב"ד** (פ"ט מביאת מקדש ה"ז) אי זר מותר להדליק באופן שהוציאו המנורה לחוץ או לא. ועיין **מקדש דוד** (קדשים סימן טו).

ז) **מתני', העוקץ**. כתבו **המפרש והראב"ד** שהוא הזנב, אבל **הערוך** ביאר, שהוא העצה כדכתיב "לעומת העצה". ונמדקתני **לקמן** (לא): העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו, משמע כדבריו דעוקץ וזנב לאו חדא מילתא נינהו.

ח) **גמ', צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה**. **ביומא** (כח). פירש **רש"י** ד"ה **זמן השחיטה**, דשחיטה פסולה בלילה, דכתיב "ביום זבחהם", וצריך ביאור, אמאי לא מייתי מקרא דאת הכבש האחד תעשה בבוקר, וכדהביא **הר"ח** (שם כט). **ובחידושי מרן רי"ז הלוי** (שם) כתב, דבאמת מהאי קרא אין לפוסלו, אלא מדין תמיד, אבל עדיין יהיה כשר לעולת נדבה, ובמתניתין שם קתני דפסול לגמרי, דהא יצא לבית השריפה. וביאר דשמא הר"ח דהביא לקרא דתמיד סבר דיפסול לעולת נדבה, משום דהוי קודם תמיד של שחר, ודלא **כתוס' יומא** (כט). ד"ה **אלא**, דסברי דאין הקדימות פוסלת. טמנם לכאורה צריך עיון, דאי נימא דרש"י סבר כתוס' דאין זה פסול מחמת קודם תמיד של שחר, אם כן מאי ראייה מהא דיוציאוהו לבית השריפה דנפסל לגמרי, הרי תוס' ביארו דאינה הוכחה, אלא כיון דלכתחילה לא יקריבו ממילא יוציאוהו לבית השריפה. ועיין שם שהקשה **ארמב"ם** (פ"א מתמידין ומוספין הל"ב), דמשמע שהוא דין מיוחד בתמיד להקריבו משעה שהאיר כל המזרח, ובפ"א ה"ח מיום הכיפורים משמע, דהוא רק משום איסור דשחיטת לילה.

ט) **מתני', אם הגיע הרואה אומר ברקאי**. כתב **רש"י** **במנחות** (ק). ד"ה **מתניא**, **דבירושלמי דיומא** (פ"ג ה"א) איתא, שלפיקך היה אומר עד

הפרוכת, ותיקשי לן היאך הלך שם הא גברא באמתא יתיב, אלא ודאי דמהלך לא בעי אמה דלאו כיושב דמי. ועוד יש לומר, דהפרוכות יכולות להתרחב ולזוז, ואם כן מאי מקשה הכי נמי נימא בנשאר גי טפחים, וציין **דרש"י שבת** (צט). ד"ה כתב, דאדם יכול לדחוק עצמו בחצי אמה אפילו בצד דבר שאינו נדחק כפרוכת (ולדידיה לא קשה מידי). ועיין אות ג'.

יט) **בסוה"ד**, הלכך נראה לי כמו שפירשתי. הקשה **הרש"ש**, דלא מצאנו הכא ביאור אחר, וכתב דלמא כוונתו דהאי פרוכת היתה לפתח אולם כחד פירוש **דרש"י חולין** (צ): ד"ה **ארכה**, והמעתיקים השמיטום. **והיעבץ** ביאר, דפליג וסבר דלא הווי כל אחת עביה טפח, ונסתפק אי לא גריס כלל עובייה טפח, או גריס עוביין, או דקרי לתרוייהו בלשון יחיד.

כ) **גמ', אמר רב פפא משום דקטרי**. עיין **מפרש ד"ה קטרי**, ו**ברא"ש** הביא יש גורסים "משום קטמני" וביאר דכיון דמרבית אפר אין מביאין מהן, שלא להרבות טורח הוצאת הדשן. **והיעבץ** ביאר, דכפי הנראה בחוש כשמגיע האש למקום קשר שיש בו מים, קופץ ופוקע, וכיון דתנן **בזבחים** (פו). גחלת שפקעה מעל המזבח לא יחזור, אין מביאין מהן.

כא) **גמ', משום ישוב א"י**. עיין **במפרש ד"ה אלא מאי טעם**. **ובפירוש הראב"ד** כתב, דבעצם שבירתם יש משום מניעת ישוב ארץ ישראל. והקשה **בבאר שבע**, תיפוק ליה משום איסור בל תשחית. ותיירץ, דבשביל מצוה גדולה כהאי שרי. וברנן **לבקר** הקשה עליה, מאי טעמא יהיה מותר הא אפשר בעצים אחרים. וליכא למימר משום עשה דוחה לא תעשה, דאינו בעידנא. וכתב, דכוונתו משום דיש הידור מצוה דווקא בעצים הללו. והביא שכתב **בשאלת יעבץ** ("ח"א סי' ע"ו), דבכל מצוה דכהאי גוונא לא חשיב השחתה. **ובמשנה למלך** (פ"ג מאיסור"מ ה"ג) הקשה על **הבאר שבע**, דבכהאי גוונא כשלוקח רק הענפים ואינו עוקר העץ ליכא איסור בל תשחית. וברנן **לבקר** כתב, דהיינו מן התורה, אך מדרבנן אסורה גם קציצת ענפים. ועיין בבית **יצחק** (יור"ד ח"א סי' קמב אות ב) מה שכתב בארוכה.

דף ל ע"א

א) **גמ', שייפי ליה בחבלא**. עיין **מפרש ד"ה ושייפי**. והרא"ש והראב"ד ורבינו **גרשום** הביאו דיש גורסים "בחבלא", כלומר דהיו מושחים הגרעינים בחלב של צב והחלב גורם שימות הזרע מלעשות פירות. וכתב הראב"ד דליתא להאי גירסא, משום דאין לצב חלב, ושומנו של צב לא ידעית אם נקרא חלב, ועיין ט"ז (יורה דעה סימן י ט"ד).

ב) **גמ', כרי שתהא הרוח מנשבת בה**. עיין **מפרש ד"ה כרי**, ו**ברא"ש** הוסיף דרוח מזרחית קשה וחזקה. והראב"ד כתב דהחזית נעשתה כרי שתבער בהן הרוח, אבל מה שפנה למזרח, משום דכל מעשי התמיד בצד מזרח נעשים וילף ליה מדכתיב "שנים ליום" דהיינו כנגד היום כלומר לצד מזרח. והרמב"ם **בפירוש המשניות** (פ"ב מ"א) וכן בהלכותיו (פ"ב מתמידין ומוספין ה"ז) כתב, דחזית היינו שעושים בצד מזרח סימן ואת המורה שמצד מזרח מתחיל לסדר המערכה. ועיין באות הבאה.

ג) **מפרש ד"ה מאי טעם**, חזיתה כלפי מזרח. עיין באות הקודמת, והרמב"ם (שם) כתב, דאליתא היינו גחלת שמדליקים ממנה המערכה שניה דקטורת, והקשה **הלחם משנה**, אם כן מאי שייכא האי טעמא שתבער הרוח ואליתא לסימן שעושה במזרח. ותיירץ, דלשיתת הרמב"ם הכא לא איירא הגמ' בחזית, אלא הקשתה אסידור המערכה גופה, אמאי קעבד לה במזרח ולא בצד אחר, ומשני כדי שתבער בו הרוח וישרוף מהרה אברי התמיד, ואידך קאמר דלא איכפת לן שישרוף התמיד במהרה, אלא כיון דצריך להדליק מערכה שניה של קטורת על ידי אליתא הנשארת מן המערכה, עביד לה במזרח דתבער מהר ויהא גחלת, אף דראשים של צד מערב אין בוערים כל כך לא אכפת לן דיקחו מצד מזרח. עוד כתב, דלשיתת **הראב"ד** דחזית למזרח היינו שהגויירין היו מונחים ראשיהם למזרח ומערב ולא לצפון ודרום, יש לבאר דמקשינן אחזית אמאי עבדי הכי דראשיהם למזרח ומערב ולא לצפון ודרום, ומתרצי דכשהראשים למזרח נשיב בהו טפי הרוח ועוד דמאותן ראשים שבמזרח יקחו לקטורת, או כרש"י דאליתא היינו להדליק

הדרך היומית

מסכת תמיד דף ל

כב אייר – כג אייר התשע"ב

יכין אות מא) ביאר, "דמקדימין" היינו שהקדימו לפני השוחט את התמיד, משום דדישון מזבח הפנימי זמנו בעת השחיטה, ואף דהטבת ה' גרות מצוותה אחר זריקה, מכל מקום כיון דמיהרו לזרוק קודם שיקרוש הדם וליכא שהות בין שחיטה לזריקה, מיהר דבעי לדשן מיד אחר זריקה דמצוה הבאה לדרך אל תחמיצנה (מכילתא בא פרשא ט).

טז) מתני', אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון. ביאר התפארת ישראל (יכין אות מח), דלשער הפשפש לתא היה מנעול שצריך להכניס אמת ידו עד השחי כדי לפתחו, ובשער התא להיכל היה מנעול שנפתח כיון היינו מהר, אמנם מסתימת לשון ר"ע מברטנורא (פ"ג מ"ו) נראה, דתרי מנעולים הוו לאותו פשפש של פתח התא.

יז) מתני', שם. ביאר ר"ע מברטנורא (פ"ג מ"ו), דקאי אכהן הרוצה להכנס דהיה מכניס ידו ופותח את הפשפש, והקשה התפארת ישראל (יכין אות מח), מהא דאיתא בערכין (יא): דכהן ששיער ועסק בעבודת הלויים עובר בלאו ולא ידריך חייב מיתה. ותירץ בספר אהבת איתן (הובא על היכין) דרש"י ביומא (יח). ד"ה רבי יהודה כתב, דכהנים היו מגיפין דלתות עזרה חיל והיכל שפתחו שחרית, והשיטה מקובצת נמי הקשה בערכין (שם, אות ד) מהא דאיתא בסוכה (נו:): שהיו כהנים מגיפין הדלתות. ותירץ, שהכהנים היו מגיפין דלתות ההיכל משום שאין הלויים רשאים ליכנס לשם, ואייתו סייעתא ממתניתין דקתני נטל את המפתח וכו'. והתפארת ישראל תירץ, דהכא קאמר שהיו כהנים מוסרים המפתח ללוי והוא היה פותח השער. [אמנם לכאורה צריך ביאור איך נכנס הלוי לשם].

יח) מתני', לא היה שוחט השוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח. ביארו תוס' יומא (כט:): ד"ה אלא אפילו, דילפינן ליה משלמים דכתיב בהו "אל פתח אוהל מועד", משמע דפתחו הוא, והקשו (כפי שביאר המהרש"א שם את דסריהם), אמאי כתב לה קרא גבי שלמים, הא כיון דילפינן משלמים לתמיד דאין נשחט קודם שיפתח שער הגדול, תו לא שייך האי דינא בשלמים דאין נעשה אלא אחר התמיד, כדילפינן לעיל (כה:): מ"העולה" עולה ראשונה, והוי ליה למכתביה גבי תמיד דהא לא שייך בשלמים. ותירץ התפארת ישראל (בועז אות ה), דשלמים שהוקרבו קודם לתמיד אין פסולים אלא מדרבנן, ופסול דפתיחת שערים מדאורייתא. [אמנם התוס' הוכיחו מתוספתא, דאף פסול דקודם תמיד הוי דאורייתא]. עוד תירץ, דאיצטריך להיכא דנסגרו דלתות היכל ביום לשום צורך, דנפסלו השלמים, אבל כתב דלא שייך למימר דשנה עליו הכתוב לעבב לומר דפסול ולהכי איצטריך הני תרי קראי דקודם תמיד וקודם שנפתח, משום דהני תרי פסולי נינהו ולא חשיבי כשנה עליו הכתוב.

יט) מתני', מיריחו היו שומעין קול מגרפה. איתא בערכין (י:): דמגרפה היתה כלי זמר דהיו בה עשרה נקבים, ופירש רש"י ד"ה עשרה, דבכל נקב היה קנה דאית ביה עשרה נקבים, וכל אחד מוציא עשרה מיני זמר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר, במתניתא תנא דכל נקב היה מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר. וכתב רש"י ד"ה מגרפה, דבה היו גורפים דשן המזבח. אמנם תוס' ד"ה מגרפה הקשו, דלא מסתבר שיגרפו בכלי זמר הדשן, ועל כן ביארו, דשני מיני מגרפות הוו חד לדשן המזבח ואידך לשיר, וכן ביאר הרמב"ם בפירושו המשניות (פ"ג מ"ח), והוסיף, דאפשר שנקרא כלי השיר מגרפה, משום שדומה למגרפה דדשן. ובמלאכת שלמה ביאר, דנקרא כן משום דדמי למגרפה במה שגורפת הדשן יחד, וכן אותו כלי שיר מחבר כמה מיני זמר יחד, והוכיח דלא היו גורפין בה הדשן, מדרתנן לקמן (לג). דהמגרפה משמשת לשלושה דברים, ולא תני לגריפת הדשן. ועיין עוד לקמן דף לג. אות יא.

כ) מתני', מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח. כתב המלאכת שלמה (פ"ג מ"ח), ד"ה מיריחו היו שומעין קול העץ, דמורו הרב החסיד ביאר, דהא דשמעו ביריחו מעשה ניסים היה, וביריחו דווקא היו שומעין ולא בשאר צדדים, משום דיריחו היתה קדושה משום דהיא תחילת כיבוש ארץ ישראל, והויה "תרומה דארץ ישראל" דומיא דתרומת גורן מן הכרי, לפיכך החרימה יהושע להיות קודש כירושלים, ועל כן היו שומעין בה הקולות, והא דשמעו

שבחרון ביום הכיפורים כדי להזכיר ישיני חברון. וכתב השפת אמת (שם), דמתניתין משמע דבכולא שתא היו אומרים עד שבחרון.

י) מתני', הוציאו משום תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב. ביאר הרמב"ם בפירושו המשניות, דמנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצריכים לעבודת היום. ובירושלמי בחגיגה אמרו שהיא כנגד תשעים ושלוש אזכרות שבנבואות חגי זכריה ומלאכי. וכתב התוס' יו"ט (שם) דצריך לגרוס בירושלמי חגי ומלאכי, דאי זכריה בכלל, הוי טפי מכפלים מתשעים ושלוש. עוד כתב, דבודאי דמהאי טעמא לחודא לא היו מטריחים את הכהנים להוציא כלים כמנין אזכרות שלא לצורך, ובודאי דעיקר טעם תשעים ושלוש משום צורך היום, ואסמכוהו אהני אזכרות.

יא) מתני', מי שזכה בתמיד משכו והולך בבית המטבחים ומי שזכו באברים הולכין עמו. ביאר התפארת ישראל (יכין אות לב) דהלכו עמו כדי לאחוז התמיד בשעת שחיטתו כדתנן לקמן (פ"ד מ"א) מי שזכו באברים אוחזין בו.

יב) מתני', וג' סדרים לכל אחד ואחד. ביאר ר"ע מברטנורא (פ"ג מ"ה), דהוו ג' זו למעלה מזו שיוכלו לתלות בהמה גדולה בעליון וקטנה בתחתון. והקשה התפארת ישראל (בועז אות ג), אמאי בעי אונקלי תחתון, הא קתני דעמודין ננסין היו, אם כן יכול לתלות בהמה הקטנה אף בעליון, ועוד אמאי בעי אונקלי, הא אף בתחתון יכול לתלות בהמה גדולה ולא תסרח על הארץ דאיכא התם שולחנות שעליהם הניחו הבהמה בזמן ההפשט, ועוד דכתב הרמב"ם (פ"ו ממעשה הקרבנות ה') דגסה לא תלו כלל ודוחק-לומר דכוונת ר"ע מברטנורא לכבש גדול. להכי ביאר (יכין אות לח), דהיו שלושה משלושת צידי העמוד, לאפוקי צד מערבי דלא כדי שלא יהפכו המפשיטין אחוריהם להיכל.

יג) מתני', שם. כתב התפארת ישראל (בועז אות ב) דבציור בית המקדש שבסוף מסכת מדות שבש"ס, ובציור בית המקדש לתוס' יו"ט במשניות סוף מדות, נראה דבית המטבחים היה מוקף מחיצות ושער סביב לעמוד ננסין שתולין בהן, וטבעות היו מחוץ להני מחיצות, וכתב דמוכרח דחוץ למחיצות הוו, דהא כתיב "ושחט אותו על ירך המזבח", ואי מפסקת המחיצה לא מיקרי על ירך המזבח, אבל הקשה דכיון שהטבעות חוץ לבית המטבחים הוו אמאי הכניסו התמיד קודם שחיטה לבית המטבחים, ועוד מנא להו דהוו התם מחיצות, אדרבה בסוגיא דיומא (טז:): חשיב כל רוחב העזרה לעומת המזבח, ומשמע דליכא התם מחיצות כלל, ועוד דקתני ועליו עמודין ננסין ואי קאי אמחיצות הוי ליה למיתני ובתוכו עמודין ננסין. להכי ביאר דליכא התם מחיצות כלל והא דנקרא בית המטבחים היינו דומיא דבית הפרס (אהלות פ"ג), ובית רובע (פאה פ"ג), ובית כור (בבא בתרא פ"א מ"א) ועיין תוס' סוכה (לו:): ד"ה בשבת.

יד) מתני', ומפשיטין על שולחנות של שיש שבין העמודים. התוס' ביומא (טז:): ד"ה מן השולחנות, הקשו היאך תנן הכא דמפשיטין עלייהו, הא במדות (לו:): תנן דבין הננסין לשולחנות הוי ד' אמות. ותירץ, דהתם לאו בשולחנות דהכא עסקינן אלא בשולחנות דמדיחין עלייהו הקרביים והנהו רחוקים היו ד', אבל השולחנות שהפשיטו עליהם תחת העמודים הוו. עוד תירצו, דלעולם שולחנות דהכא רחוקין ד' אמות מן העמודין ואפילו הכי מיקרו בין העמודין, וכיון דאמרינן בבראשית רבה (פרשה סה) דכבשי תמיד גדולים הוו וכשמרכיבין אותן על גמלים היו רגליהן נגררין בארץ, היו מגיעין מן העמודין לשולחנות. אמנם הרמב"ם (פ"ה מבית הבחירה ה"ד) כתב, דמקום השולחנות היה שמונה אמות, ולא העתיק לישנא דמתניתין ד"מן השולחנות לננסין ארבע", וביאר הכסף משנה, דהוא פירש דהא דקתני ארבע, היינו מאמצע השולחנות לננסין, משום דשולחנות גופיהו הוו שמונה, וכתב התוס' יו"ט (מדות פ"ה מ"ב) דלדידיה לא קשיא קושית תוס' כלל דהשולחנות היו סמוכים ממש לננסין ללא ריוח ביניהם.

טו) מתני', מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה היו מקדימין. ביאר המלאכת שלמה (פ"ג מ"ו), דנקט לשון "מקדימין" כיון שעדיין לא יכלו להכנס ולדשן עד שיפתח ההיכל, כלומר שלקחו הכלים קודם שהגיע זמן עבודתם כדי שמיד בהפתח ההיכל יוכלו לעבוד. אמנם התפארת ישראל

(סי' ט"ו סק"ג) שדן בדברי המשנה למלך שהבין מדברי התוס' ביומא (נט:): סוד"ה והרי, דלדישון המנורה לא בעי בגדי כהונה. ועיין בדבר אברהם (ח"ג סי' א' סקכ"ד) שהאריך בזה. ובחידושי מרן רי"ז הלוי (ריש הל' תמידין ומוספין) תמה על המשנה למלך, והעלה דיש בדישון ב' הלכות חדא מצד המנורה, ולהא בעינן בגדי כהונה, וחדא בעצם הוצאת הדשן כדישון מזבח החיצון, ולכך לא בעינן בגדי כהונה.

(כה) גמ', ומצא ב' נרות (מזרחית) [מערבית] דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין וכו'. כתבו בשו"ת הרשב"א (סי' ש"ט וע"ט) והראב"ד (בפ"ג מבית הבחירה הי"ב), דב' הנרות כלפי מערב, דמנורה מזרח מערב היתה עומדת, ופי כל הנרות לצד קודש הקדשים. והרמב"ם (שם) פסק, דעומדת צפון דרום, ולשיטתו נר המערבי הוא נר האמצעי. ועיין בתפארת ישראל (יכין עה). ובחידושי הגרי"ז הקשה, דלרמב"ם דהיו מדליקין בבוקר ובערב, מה חידושו של נר מערבי. וכתב, דשאר הנרות הדליקין בבוקר ובערב, ונר מערבי נתייחד דדלק תמיד ולא היה נס בעלמא שדלק נר, אלא מכיון שדינו שיהיה "תמיד", נעשה הנס שדלק תמיד, עיין שם.

(כו) גמ', ומאותן שתי נרות. כתבו בפירוש הראב"ד ור"ע מברטנורא, השני מן המזרח למערב קרוי מערבי שהוא המערבי הראשון לנר היותר מזרחי. והביא הראב"ד, דלקמן מפורש דאחד משניהם קרוי מערבי, אך רש"י במנחות (צח:): ד"ה מדכתיב כתב, דהחיצון של צד מערב נקרא מערבי. ועיין תפארת ישראל (יכין אות עה).

(כז) גמ', שם. הקשו הראשונים, דלקמן (לג). בפרק החלו עולים איתא, מצא ב' נרות מזרחיים דולקין, מדשן את המזרחי ומניח המערבי דולק, והכא איתא דמניחן לשתיהן דולקין. ור"ע מברטנורא תירץ, דהכא איירי קודם שהגיע זמן הטבת ב' נרות, [או קודם הקרבת תמיד לאבא שאול או קודם הקטרת קטורת לחכמים], ומתני' דלקמן איירא כשכבר הגיע זמן הטבת ב' נרות. והרשב"א שם כתב, דמתניתין דידן איירא בהטבת נרות של שחר, ולקמן בהטבת של בין הערביים. ועיין בחזון איש (מנחות סימן לו סק"ו) מה שדן בזה. ושיטת הרמב"ם (פ"ג מבית הבחירה הי"ג), דנר מערבי שכבה הדליקו ממזבח העולה. אבל הראב"ד סבר, דמדליק מן הדולקין, אלא שאם לא מצא מדליק מן המזבח. ועיין בחידושי הגרי"ז שדייק בדבריהם ממתניתין.

דווקא הני קולות, משום דקול שער הגדול ומוכני וצלצל וגביני כרוז, הוו תחילת עבודה דהם המעמידים הכהנים לעבודתם ולויים לדוכנם, וקטורת שהגיע ריחה עד ליריחו, משום שהיתה תחילת עבודת פנים, והא דלא חשיב ליה בהדי שאר ניסים הנעשים במקדש משום דהוו חוץ למקדש. אמנם התפארת ישראל (יכין אות סז) כתב דלא מסתבר דנס הוי כיון דאין צורך בנסים האלו לא עביד קודש בריך הוא נס בכדי, וביאר דדרך הטבע היה נשמע, וכן ביאר המלאכת שלמה וכתב דהא דנשמע ביריחו דווקא ולא בשאר צדדים, משום דלא היה בין יריחו להיכל הר ושאר דבר המעכב את הקול, אי נמי, משום דהיתה יריחו בגובה [וצריך עיון]. עוד כתב, דשמע דמערות צדקיהו הגיע עד יריחו ודרכה היה נשמע הקול.

(כא) מתני', מיריחו היו שומעין קול השופר. היינו הא דאיתא בסוכה (גג:): אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה, ומפרש התם אימתי תקעו.

(כב) מתני', ויש אומרים אף קול של כהן גדול. כתב התוס' יו"ט (פ"ג מ"ח), דהיינו קול הכהנים והעם העומדים בעזרה שעונים ברוך שם, והא דקתני כהן גדול, לפי שהוא ראש המדברים, והוכיח כן, משום דבשלמא הא דקתני דשמעו קול גביני היינו משום דידעי דאית ליה קול גדול שהיה נשמע, אבל להחליט על כל כהן גדול דנשמע לא מסתבר, וכן הוכיח מלישנא דמתניתין, דקתני בשעה שהוא מזכיר ולא קאמר כשמזכיר משמע דלאו בכהן גדול תליא, אלא באותו זמן. אבל הרש"ש והתפארת ישראל (שם, אות סז) הקשו, דביומא (כ:): מוכח דאכהן גדול גופיה קאי, דאיתא התם דכהן גדול משובח מגביני כרוז, ועל קושייתו היאך סתמו אבל כהן גדול, כתבו, דרש"י (שם) ד"ה כבר ביאר, דהיה פעם אחת ולא אכל כהן גדול, ובנמוקי הגרי"ב תירץ דאי דרך נס הוי, ודאי שייך בכל כהן גדול.

(כג) מתני', מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז. הקשו תוס' יומא (כא). ד"ה והיה קולו, דאיתא התם דנשמע קולו ג' פרסאות, והא יריחו רחוקה היתה י' פרסאות. ותירצו, דבג' שמעו ממש וביריחו קול הברה לחד, וכתב התפארת ישראל (יכין אות סח), דלדידיה אתי שפיר מה שחזר וקתני אכל חדא ביריחו היה נשמע, משום דלא היו נשמעין בשוה.

(כד) גמ', מי שזכה בדישון המנורה נכנס. כתב הגר"א, דדישון המנורה היה לאחר דישון המזבח, שלא היו עושים שתי עבודות ביחד. ועיין במקדש דוד

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חפד"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>